

UNIVERZITA KARLOVA
KATOLICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
Katedra biblických věd a starých jazyků

Monika Radovanská

Velká Pavlova Apologie

Diplomová práce

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Mireia Ryšková, Th. D.

Praha 2020

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 15. listopadu 2020

Monika Radovanská

Bibliografická citace

RADOVANSKÁ, M. *Velká Pavlova Apologie*, Praha, 2020; Diplomová práce; Univerzita Karlova v Praze; fakulta teologická; vedoucí práce: Doc. PhDr. Mireia Ryšková, Th. D.; 90 stran.

Anotace

Tato práce se zabývá čtyřmi závěrečnými kapitolami Druhého listu do Korintu, které bývají považovány pro svou odlišnost za samostatný dopis. Apoštol Pavel zde obhajuje své apoštolské poslání před „protivníky“. První kapitoly mají za cíl přiblížit život apoštola Pavla, jeho misijní cesty. Ve zkrácené podobě také popisují jednotlivé listy, které sv. Pavel napsal a tzv. katalogy utrpení, které tyto dopisy obsahují. Další oddíl se věnuje Korintu. Po stručném nástinu historie tohoto městského státu následuje kapitola o místní církevní obci. Po tomto obecném uvedení do problému se již práce věnuje podrobnějšímu rozboru jednotlivých perikop 2 Kor 10-13, které by mohly osvětlit, jaké mohly být důvody pro tuto Velkou Pavlovu apologii.

Klíčová slova

Apoštol Pavel, Korint, církevní obec, protivníci, apologie, katalog utrpení

Abstract

This work deals with the four final chapters of the Second Letter to Corinth, which are considered for their difference as a separate letter. Here the Apostle Paul defends his apostolic mission before "adversaries." The first chapters aim to bring closer the life of the Apostle Paul, his missionary journey. In abbreviated form, they also describe the individual leaves that St. Paul also wrote the so-called catalogs of suffering that these letters contain. The next section deals with Corinth. A brief outline of the history of this city-state is followed by a chapter on the local church community. After this general introduction to the problem, the work is devoted to a more detailed analysis of individual pericopes 2 Cor 10-13, which could shed light on what could be the reasons for this Great Paul's apology.

Keywords

Apostle Paul, Corinth, church community, adversaries, apology, catalog of suffering

Počet znaků (včetně mezer): 143 688

Děkuji své vedoucí práci za nesmírnou trpělivost, přínosné rady i zapůjčené knihy.

OBSAH

I. Úvod.....	11
II. Apoštol Pavel.....	12
II. 1 Misijní cesty.....	13
II. 2 Spolupracovníci a protivníci.....	17
II. 3 Pavlovy listy.....	18
II. 4 Περίστασις, katalogy útrap v Pavlových listech.....	21
II. 4.1 Jednotlivé katalogy a jejich obsah.....	23
III. Pavel a Korint.....	26
III. 1 Korint.....	26
III. 2 Korintská obec - charakteristika.....	28
III. 2.1 Problémy v obci podle 1 Kor a 2 Kor.....	28
III. 2.2 Pavel - apoštol.....	30
III. 2.3 Korintská korespondence.....	32
IV. Druhý list do Korintu.....	33
IV. 1 Struktura a jednota druhého listu do Korintu.....	33
V. 2 Kor 10,1- 13,13.....	36
V. 1 Odmítnutí výtek protivníků (2 Kor 10, 1-18).....	38
V. 1. 1 Pavlovo odvolání a poslušnost Kristu (1-6).....	39
V. 1.2 Obrana Pavlovy autority (7-11).....	43
V. 1. 3 Pavlův pohled na jeho autoritu jakožto apoštola (8-11).....	45
V. 2 2 Kor 11.....	49

V. 2.1 Pavel Korintským a Super apoštolům (1–15).....	50
V. 2.2 Bláznovská řeč (16-33)	58
V. 3 2 Kor 12	65
V. 3.1 Extatické zkušenosti a zvládnání pocitu bezmoci ve světle slov Páně (1-10)	66
V. 3.2 Závěr bláznovské řeči, nové zdůraznění nezištnosti, Pavlova starost o obec před jeho další návštěvou (11-21)	71
V. 4 2 Kor 13	77
V. 4.1 Nové ohlášení a příprava třetí cesty (1-10)	77
V. 4.2 Závěrečná exhortace, pozdravy a požehnání (11-13).....	81
V. Shrnutí.....	83
VI. Závěr.....	85
VI. Literatura	87
Edice biblického textu a biblické překlady	87
Komentáře.....	87
Ostatní literatura.....	88
Webové zdroje:	90

I. ÚVOD

Tato práce se zabývá čtyřmi závěrečnými kapitolami Druhého listu do Korintu, které bývají považovány pro svou odlišnost za samostatný dopis. Apoštol Pavel zde obhájí své apoštolské poslání před „protivníky“. První oddíl má za cíl přiblížit ve stručnosti život apoštola Pavla od jeho narození, přes obrácení, až po jeho činnost jakožto apoštola. Ve zkrácené podobě také popisuje jednotlivé listy, které Pavel napsal, se zaměřením na tzv. katalogy utrpení, které tyto dopisy obsahují.

Další část je věnována spojení Pavla s Korintem. Po krátkém historickém přiblížení Korintu následuje charakteristika místní církevní obce, na niž navazuje popis problémů v této obci tak, jak je zaznamenávají listy, které Pavel do Korintu adresoval. Za tento výčet je vloženo krátké uvedení do problematiky významu slova „apoštol“. V závěru této sekce se práce věnuje korintské korespondenci, tedy počtu listů napsaných do Korintu a jejich obsahům.

Po tomto obecném uvedení do problému se již práce věnuje podrobnějšímu rozboru jednotlivých perikop 2 Kor 10-13, které by mohly osvětlit, jaké mohly být důvody pro tuto Velkou Pavlovu apologii.

II. APOŠTOL PAVEL

O životě tohoto apoštola lze v Novém zákoně dohledat mnoho informací. Je možné vycházet v zásadě ze dvou pramenů, a to ze samotných Pavlových listů a poté ze Skutků apoštolů. Při sestavování chronologie Pavlova života je nutno říci, že se v pramenech nevyskytuje žádné konkrétní datum, a jakýkoliv pokus o životopis tak bude vždy relativní. Existují také místa, kde se Skutky apoštolů s Pavlovými listy rozcházejí. V tomto případě se upřednostňuje Pavlova výpověď.

Pavel se narodil pravděpodobně kolem roku 5-10 n. l., za vlády Augustovy, ve městě Tarsos¹ v Kilíkii² v židovském helénistickém prostředí.³ Rodiče byli helénističtí Židé z kmene Benjamin.⁴ Byl horlivým farizeem.⁵ S největší pravděpodobností se neoženil, někteří se domnívají, že mohl být vdovcem. Vyučil se řemeslu a možná se živil výrobou kožených stanů.⁶ Dle Skutků apoštolů (22,3) studoval Zákon v Jeruzalémě u Gamali'ela.⁷ Stal se možná učitelem Zákona. Z horlivosti se aktivně podílel na pronásledování církve, kterou se snažil zničit.⁸ Po svém zážitku u Damašku⁹ se stal následovníkem Krista, apoštolem, misionářem, teologem a zakladatelem církevních obcí.¹⁰ Toto setkání s živým Pánem se stalo

¹ V Tarsu Antiochus IV. Epifanes (175-164) ustavil židovskou kolonii pro rozvoj obchodu a řemesel. Marcus Antonius městu udělil svobodu, imunitu a právo římského občanství. Tarsus byl také věhlasným kulturním a filosofickým střediskem.

² Cilicie (Kilikia) byla ve starověku přímořskou provincií na jihovýchodě Malé Asie. V apoštolské době zde bylo velké množství židů. Srov. NOVOTNÝ, A. *Biblický slovník*, Praha: Kalich, 1992, str. 92.

³ Srov. Sk 9,11; 21,39; 22,3.

⁴ Srov. Flp 3,5; 2 Kor 11,12; Řím 11,1.

⁵ Srov. Flp 3,5; Sk 23,6.

⁶ Výraz σκηνοποιός v překladu znamená „stanař“, „výrobce stanů“; „zpracovatel kůží“. Kilicie byla proslulá výrobou kožených stanů z kozí srsti.

⁷ Gamali'el I., zvaný Starší (גמליאל הזקן) byl židovský učenec, předseda Senhedrinu, jedna z největších rabínských autorit první poloviny prvního století. Podle tradice zemřel r. 63. Dle Sk 5,34-42 se stavěl proti pronásledování křesťanů. Zastával názor, že pokud hnutí nepochází od Boha, samo se rozpadne.

⁸ Srov. 1 Kor 15,9; Gal 1,13-23; Flp 3,6; Sk 8,3; 9,1.

⁹ Srov. Gal 1,13-16; 1 Kor 9,1; 15, 8-10; Sk 9,1-31.

¹⁰ Nejdříve se tak stalo r. 31 n. l.; srov. RYŠKOVÁ, M. *Pavel z Tarsu a jeho svět*, Praha: Karolinum, 2014, str. 167.

základním argumentem pro jeho apoštolát. V té době je ještě Pavel v Písmu nazýván Saulem.¹¹ K používání jména Pavel zřejmě přešel z důvodu misijní činnosti v oblasti řecky mluvících obyvatel. Ovládal řečtinu, možná hebrejštinu, pro jiné jazyky (latina, aramejščina) není v relevantních zdrojích opora.¹² O vzhledu nevíme nic.

II. 1 MISIJNÍ CESTY

Po smrti Ježíše se v Jeruzalémě a následně i jinde začala formovat prvotní křesťanská obec. Zprvu ji vedli apoštolové, v jejichž čele stál Petr. Kolem roku 44 musel Petr z Jeruzaléma utéci před pronásledováním a jeho roli přebрал Jakub, bratr Páně. Velmi brzy začaly vznikat konfliktní situace, které pramenily z obsahu hlásání Ježíše, jakožto Mesiáše, který vstal z mrtvých. Obec se dělila na dvě skupiny. Jednou byli helénističtí židokřesťané, v jejichž čele stál Štěpán. Druhá skupina byla složena z ortodoxních židokřesťanů s vedoucím postavením Petra a sboru Dvanácti. Helénisté se brzy začali odlišovat a docházelo k vyhroceným situacím, zřejmě pro rozdíl v hlásání. Jednou z událostí bylo i ukamenování Štěpána. Hebraisté zůstávali vázání na Chrám, kde se shromažďovali a veřejně vystupovali. Helénisté pro svou činnost volili synagogy, ve kterých se mluvilo řecky, a používaly se řecké texty Písma. Ani Židé nebyli jednotní. To, co je spojovalo, byla především praxe. Slavením sabatu, nejruznějších židovských svátků a obřizkou se odlišovali od ostatních. Praxe obřizky byla společná Židům stejně tak jako židokřesťanům a byla také předmětem sporu, který Pavel řešil na Jeruzalémském sněmu.¹³ Je to možná důvod, proč byla skupina helénistů více pronásledována než hebraisté. Ti měli k židovství blíže, ačkoli oslavovali Ježíše jako Mesiáše. Sám Pavel, ještě jako farizeus, pronásledoval

¹¹ Srov. Sk 9; 13,1.2.7.

¹² Srov. RYŠKOVÁ, M. *Pavel z Tarsu a jeho svět*, str. 160-175.

¹³ Kolem roku 50.

právě tuto skupinu křesťanů. Nesnáze také mohla působit slova evangelia o Ježíšovi, který zboří chrám, což vedlo k možné relativizaci nejen Chrámu, ale i ustanovení Zákona.¹⁴

Dalším problémem, který se již týkal obou skupin, bylo za Mesiáše prohlašovat někoho, kdo zemřel tak potupnou smrtí, jakou bylo ukřižování. Tento Mesiáš odporoval všem mesiášským představám té doby. Nebyl to ani velký prorok, ani velký král nebo bojovník osvoboditel. Byl to jen jakýsi člověk popravený coby zločinec nejhorším možným způsobem, a to na kříži. Prohlašovat zločince za Mesiáše a označovat jej slovem Κόπιος, které bylo překladem hebrejského מָרְדָּךְ, muselo být nepředstavitelným rouhačstvím.

Helénisté opustili Jeruzalém ve třicátých letech a šířili evangelium mimo Palestinu. Brzy získávali pro Krista i pohanské obyvatelstvo. V Jeruzalémě mezitím došlo k pronásledování členů jeruzalémské obce, jehož důsledkem byla poprava apoštola Jakuba a zatčení Petra. K těmto událostem zřejmě došlo kvůli zalíbení se Židům,¹⁵ ale i v jejich řadách tento krok vyvolal odpor.

Na počátku šedesátých let bylo křesťanství rozšířeno po celém Středomoří. Jedním z důležitých středisek se stala Antiochie. Pavel se po svém obrácení stal, spolu s Barnabášem, jednou z vedoucích postav právě antiochijské obce a její misijní činnosti. Misijní činnost v Antiochii byla velmi úspěšná a zřejmě velmi uznávaná, protože si Pavel při sněmu v Jeruzalémě dokázal obhájit a prosadit nezávaznost obřízky pro pohany, a tím potažmo uhájil svou pozici předního misionáře, šířitele Kristova evangelia. Jediným závazkem byla finanční pomoc jeruzalémské obci a tuto prosbu Pavel akceptoval a sbírku uspořádal.¹⁶ Konflikt však neustal a Pavel se tak rozhodl Antiochii opustit a vydat se vlastní cestou.¹⁷ Ve

¹⁴ Podrobně RYŠKOVÁ, M. *Pavel z Tarsu a jeho svět*, str. 62-63.

¹⁵ Srov. RYŠKOVÁ, M. *Pavel z Tarsu a jeho svět*, str. 66-67.

¹⁶ Srov. 2 Kor 8-9.

¹⁷ Podrobně RYŠKOVÁ, M. *Pavel z Tarsu a jeho svět*, str. 70-71.

své misii pokračoval směrem na Západ. I zde se však setkával s judaizujícími misionáři, kteří mu práci neusnadňovali.

O Pavlově činnosti do počátku padesátých let 1. st. máme zprávy pouze ze Skutků apoštolů, poté již i z Pavlových listů. Z nich se lze dočíst o způsobu působení i o problémech, které se vyskytly. Po příchodu do města se Pavel uchyloval k lidem stejné profese a hledal u nich práci i ubytování. Pravděpodobně se obracel i na židovskou obec, ale často byl odmítán. Hlavním místem evangelizace byly soukromé domy, do kterých se mohlo uchýlit přibližně kolem dvaceti lidí. Ve větších městech mohlo být takových míst setkávání více. S rozrůstající se křesťanskou společností tak vznikla církevní obec. Pavel se k obcím, které založil, stavěl jako starostlivý otec. Měl o ně péči a prostřednictvím dopisů či osobních setkání se snažil řešit nejrůznější problémy, které jejich členové měli. Sám se však nestavěl do role vůdce. Po založení obce přenechal samosprávu na jejích členech, kteří měli přiděleny různé funkce. Obce se tímto způsobem začaly brzy strukturovat. V domech se členové společenství setkávali ke společné modlitbě, ke slavení večeře Páně, stala se z nich ohniska šíření víry, místa hlásání, katecheze a evangelizace. Tvořily základ místní církve a poté i církve světové.¹⁸

Pavel působil především ve východní části římské říše. Jeho první misijní cesta, na kterou se vydal s Barnabášem a Janem Markem, se uskutečnila snad v letech 45-47. Poté, co prošli ostrov Kypr, kde došlo k obrácení prokonzula Sergia Paula, zamířili do Malé Asie. V Perge se odloučil Marek. Pavel s Barnabášem dále pokračovali do Antiochie v Pisidii, Ikonie, Lystry a Derbe. Získávali zde pro Krista židy i pohany. Byly založeny mnohé křesťanské obce a tím vytvořen základ pro další misionářské působení. Přes Perge a Attalii se poté vrátili zpět, do Antiochie v Sýrii.¹⁹

¹⁸ Srov. RYŠKOVÁ, M. *Pavel z Tarsu a jeho svět*, str. 285-288.

¹⁹ Srov. Sk 13-14.

Při druhé misijní cestě, která se mohla odehrát v letech 49-52 n. l., navštívil Pavel Sýrii, Kilikii, Derbe, Lystru, Frygii, Mysii, Troas, Galácii, Samothrák, Neapolis, Filippy, Amfipolis, Apollonii, Tesaloniku, Beroju, Athény, Korint, Efes, Caesareu a Jeruzalém.²⁰ Pavla při této cestě doprovázel Silas a později Timotej, kterého potkal v Lystře. Z Troady se přeplavili na evropský kontinent do města Filippy, ke kterému později Pavel choval obzvlášť vřelý vztah. Když došli misionáři do Athén, zaznamenali neúspěch. Athéňané nebyli schopni přijmout nauku o smrti a zmrtvýchvstání Ježíše Krista. Odešli tedy do Korintu, odkud Pavel pravděpodobně napsal svůj první list věřícím do Tesaloniky. V Korintu působil dle Skutků apoštolů rok a půl a založil zde křesťanskou obec.²¹ Poté se vrátil zpět do Antiochie v Sýrii.

Třetí misijní cesta proběhla pravděpodobně v letech 53-59 a Pavel během ní navštívil Antiochii, Galácii, Frygii, Efez, Korint, Filippy, Troas, Milétos, Týrus, Ptolemais, Caesareu, Jeruzalém a Řím. Hlavním cílem této cesty byl Efez, ve kterém Pavel působil asi tři roky. Velký čas věnoval psaní dopisů. Sepsal v této době dva listy do Korintu, list do Galácie a Filip. Z Korintu pak psal list Římanům. Odsud se pak vydal se sbírkou do Jeruzaléma, kde byl zatčen.

Podle tradice byl odsouzen a popraven v Římě v letech 64-68, nejspíš v souvislosti s pronásledováním křesťanů za císaře Nerona. Jako místo se uvádí Tre Fontane (ad Aquas Salvias) jižně od města. Na tomto místě dnes stojí trapistický klášter s kostelem sv. Pavla. Nejprve byl Pavel pohřben v katakombách u Via Appia, později pod římskou bazilikou sv. Pavla za hradbami, v sarkofágu umístěném pod papežským oltářem. V roce 2009 byl proveden archeologický průzkum, který prokázal, že je v nepřístupném sarkofágu skutečně slavnostně pohřben muž z 1. - 2. století. Zda je tímto mužem Pavel, však není jasné.²²

²⁰ Srov. Sk 15,36; 18,22.

²¹ Srov. Sk 8,11.

²² K pravosti hrobu a ostatků sv. Pavla viz rozhovor na stránkách Radio Vaticana: <https://www.radiovaticana.cz/clanek.php?id=11460>

II. 2 SPOLUPRACOVNÍCI A PROTIVNÍCI

Při tomto poslání, které mu bylo svěřeno, měl Pavel mnoho spolupracovníků, ale i protivníků. Pavlovy spolupracovníci hráli při misii důležitou roli. Byli jak židovského, tak řeckého původu. Někteří z nich měli vyšší společenský status, ale většinou byli nízkého postavení, vč. propuštěných otroků. Nejednalo se však pouze o muže, ale aktivně se účastnily i ženy. Za mnohé můžeme jmenovat Barnabáše, Silase, Prisku a Akvilu, Apolla, Timotea, Filemona, Lydii atd.²³ Pavel ovšem neměl pouze podporovatele, ale také protivníky, kteří mu práci neusnadňovali.

Pavlovi odpůrce není snadné charakterizovat, protože se o nich dozvídáme právě od Pavla, resp. z jeho listů, které ale nereagují přímo na Pavlovy oponenty, ale na situaci v obci. Tyto obce také řešily odlišné problémy pramenící, mimo jiné, z jejich historie. Pavel se dostával do různých konfliktů s místními i židovskými autoritami. Občas tyto situace končily i uvězněním či tresty. Své odpůrce ale našel i mezi lidmi, kteří se hlásili ke Kristu. Odporovat Pavlovi mohli samotní příslušníci obce, kteří si chtěli evangelium vykládat svým způsobem. O všech těchto problémech se pochopitelně Pavel zmiňuje ve svých listech. V 1 Tes to byli Židé, kteří proti Pavlovi nasazovali kvůli hlásání evangelia. V 1 Kor se Pavel rozčiluje nad přikláněním se Korint'ánů k jednotlivým autoritám místo k evangeliu. Ve 2 Kor jsou oponenty ti, kteří kramaří s Božím slovem. List Galat'anům, stejně jako List do Filip, zmiňuje spor o obřízku s judaizujícími židokřesťany. Pavel ve svých listech (zejména v katalozích utrpení) mluví o nebezpečí od pohanů, od soukmenovců (Židé), od falešných bratrů (zastánci obřízky, židokřesťané). Zřejmě se tedy v každé skupině našel někdo, komu tento apoštol z nějakého důvodu vadil. Vznikly natolik vyhrocené situace, že Pavel pokládal za důležité se kvůli důvěryhodnosti jím hlásaného evangelia

²³ Srov. RYŠKOVÁ, M. *Pavel z Tarsu a jeho svět*, str. 234-244.

nějakým způsobem bránit a činil tak i prostřednictvím svých listů. Takto vznikla i tzv. Velká apologie (2 Kor 10-13), jejíž výklad je hlavním tématem této práce.

II. 3 PAVLOVY LISTY

Během svých cest napsal Pavel řadu listů, z nichž se některé nedochovaly. Ty, které se dochovaly, rozdělujeme na autentické Pavlovy listy, o nichž se nepochybuje, že je Pavel sám sepsal, poté na listy sporné a popavlovské.

Mezi listy, které jsou nesporné, řadíme První list do Tesaloniky, První list do Korintu, Druhý list do Korintu, List Galat'ánům, List Filipánům, List Římanům a List Filomenovi. První list do Tesaloniky vznikl kolem roku 50/51 a je pravděpodobně prvním Pavlovým listem vůbec. Jedná se také o nejstarší spis Nového zákona. Pavel jej psal s největší pravděpodobností z Korintu, kde působil společně se Silou a Timoteem. Tesaloniku musel opustit narychlo, po krátkém pobytu. Sám Pavel důvod neudává, ale Skutky apoštolů se zmiňují o problémech se Židy, kteří proti Pavlovi poštvají vedení města.²⁴ List byl napsán pro povzbuzení, dodání odvahy a potvrzení správnosti nastoupené cesty.²⁵

První list do Korintu byl napsán z Efezu mezi léty 52-55. Nejedná se o první list, který do města Pavel napsal. 1 Kor 5,5 zmiňuje dopis, který se ale nedochoval, stejně jako se nedochovala korespondence, kterou Pavel obdržel od Korint'ánů. 1 Kor je druhým nejdelším Pavlovým listem. Obsahuje řadu důležitých témat, která řeší např. problémy poznání, apoštolátu, manželství, vztahu k pohanským obětem a způsobu života. Dále se zabývá otázkami křesťanského společenství, interpretace

²⁴ Srov. Sk 17,5-9.

²⁵ Srov. RYŠKOVÁ, M. *Pavel z Tarsu a jeho svět*, str. 316-320.

zmrtvýchvstání (těla), darů Ducha a vztahů mezi jednotlivými členy obce. Cílem je interpretace důsledků víry v pravdu evangelia pro konkrétní život obce, kterou Pavel založil.

Druhý list do Korintu je považován za kompozici ze dvou i více listů. Nejčastěji se hovoří o kapitole 10-13, které jsou považovány za tzv. list v slzách. Vznikl nejspíš v Makedonii, pravděpodobně v rozmezí let 55-57. Podrobněji je o tomto listu pojednáno v následujících kapitolách.

List Galat'anům je adresován církvím v Galácii, tedy více než jedné obci. Vznikl pravděpodobně kolem poloviny 50. let. List obsahuje v úvodu důležité biografické údaje o Pavlovi a jeho působení. Obsahem dopisu je obhajoba a oprávněnost a správnost Pavlovy interpretace evangelia a vyjádření znepokojení nad situací v obcích. Objevuje se zde také polemika se zastánci obřízky.²⁶

List Filipánům Pavel nejspíš napsal z vězení v Efezu kolem roku 55-56. K této obci měl Pavel obzvlášť vřelý vztah a je také jedinou, od které opakovaně přijímal podporu (na rozdíl od Korint'anů). V polemice s těmi, kteří podle Pavlova názoru ohrožují filipskou obec, Pavel uvádí i několik důležitých biografických údajů.²⁷ V preskriptu dopisu se vedle svatých v Kristu Ježíši ve Filipech objevují také biskupové a jáhni (diakoni), což je pro Pavlovy listy netypické.²⁸ List obsahuje informaci o Pavlově věznění, odsouzení zastánců obřízky, ale také předpavlovský hymnus převzatý z tradice a doplněný o poukaz na kříž, kterým Pavel zdůrazňuje, že zdrojem křesťanského života je právě Kristova sebevydanost na kříži.²⁹ Celý list je veskrze pozitivní.

List Filemonovi je nejkratším a nejsoukromějším listem (je adresován pouze několika lidem), který se zabývá otázkou otroka Onezima, jenž uprchl z Filemonova domu k Pavlovi a stal se křesťanem. Pavel list napsal kolem r. 55 z Efezu. Posílá Onezima zpět a přimlouvá se za něj.³⁰

²⁶ Srov. RYŠKOVÁ, M. *Pavel z Tarsu a jeho svět*, str. 339-346.

²⁷ Srov. Flp 1,7.13n; 3,5-7; 4,10-17.

²⁸ Srov. RYŠKOVÁ, M. *Pavel z Tarsu a jeho svět*, str. 347-348.

²⁹ Srov. Flp 2,6-11.

³⁰ Srov. RYŠKOVÁ, M. *Pavel z Tarsu a jeho svět*, str. 351-353.

List Římanům je jediným listem, který Pavel napsal do obce, kterou sám nezaložil. Pavel měl v plánu přijít do Říma a odtud pokračovat do Španělska. Zřejmě se tímto listem chtěl obci představit, aby mu byla nápomocna při jeho misijních úmyslech. List bývá považován za sumární shrnutí Pavlovy teologie. Je nejlépe propracován a nezatěžuje se až tolik konkrétními problémy. Je více teoretický, velmi systematický. Napsán byl nejspíše kolem roku 56/57 a je listem, který nikdy nebyl zpochybnován. Tematicky navazuje na List Galat'anům. Obsahuje téma ospravedlnění z víry, ne ze Zákona. Je nejdelším Pavlovým listem.³¹

Mezi sporné listy řadíme list Kolosanům a Efezanům, které se svými tématy liší od listů autentických. Mohly vzniknout v rozmezí let 60-80. Reagují na novou situaci křesťanů, na potřeby obcí složených z pohanokřesťanů. Dále sem patří Druhý list do Tesaloniky. Vzhledem k žánru apokalypsy, který obsahuje, se jedná nejspíše o pozdní list, který mohl vzniknout koncem 1. století. Dalším důvodem pro pozdější dataci může být odmítání brzké parúzie a odkazy na utrpení a pronásledování. Druhý list do Tesaloniky kopíruje strukturu Prvního listu do Tesaloniky i se všemi zvláštnostmi tohoto dopisu. Mimo to zdůrazňuje vlastní připsání pozdravu, které jeho nedůvěryhodnost podtrhuje. Napsal jej nejspíš někdo, kdo dobře znal Pavlův jazyk. Hlavním tématem je falešné očekávání parúzie.

Mezi popavlovské (tzv. pastorální) listy patří První a Druhý list Timoteovi a list Titovi. Jsou adresovány dvěma Pavlovým nejdůležitějším spolupracovníkům a velmi se od autentických listů odlišují. Hlavním tématem je ekleziální problematika. Listy vznikly koncem 1. století (80-100) a měly mít stabilizující vliv na adresáty.³²

List Židům je tradičně přiřazován k souboru Pavlových či pavlovských listů, ale za autentický ani pseudepigrafický považován není. Autor se hlásí k pavlovské tradici tak, že kopíruje způsob závěrečného

³¹ Srov. RYŠKOVÁ, M. *Pavel z Tarsu a jeho svět*, str. 353-356.

³² Srov. RYŠKOVÁ, M. *Pavel z Tarsu a jeho svět*, str. 377-378.

pozdravu. Z literárního hlediska se však o dopis nejedná. Jde o spis, který se svým stylem blíží židovské mudroslovné literatuře. Úroveň řečtiny je zde velmi vysoká. Celý spis reaguje na změnu společenské situace, která vedla k odpadům od církve či k ochabnutí víry.³³

II. 4 ΠΕΡΙΣΤΑΣΙΣ, KATALOGY ÚTRAP V PAVLOVÝCH LISTECH

O tom, že misijní činnost nebyla snadná, vypovídají tzv. „katalogy útrap“, ve kterých se lze dočíst o nástrahách číhajících na souši i na moři, o lupičích, o protivnicích, o trestech, které musel Pavel pro hlásání evangelia snášet.³⁴ Neuvěřitelné jsou i vzdálenosti, které musel urazit. Jednalo se o tisíce km, které neabsolvoval s velkou družinou v zádech, ale často sám (či s jedním nebo dvěma spolupracovníky) a pěšky. V nezbytných případech využil i lodní dopravy. Na cestách se živil svým řemeslem a stávalo se, že kromě výše zmíněných protiventství, trpěl i nedostatkem jídla či vhodného oblečení, vyčerpaností.³⁵

Pojem *περίσταςις* je používán především v architektuře, přeneseně v literatuře, ale i v lékařství. V architektuře je tímto slovem myšlen obvod antického chrámu tvořený řadou sloupů.³⁶ Obrovská peristáze se nachází například v Apollonově chrámu v Korintu. V církevní architektuře je tímto pojmem označováno kněžiště nebo svatyně. V medicíně peristáze popisuje potíže s průtokem krve při zánětu.

V literárním projevu *peristasis* znamená popis okolností. Je to forma řeči, při které řečník živě popisuje výčet okolností, které směřují ke konkrétní události. Výčet se může týkat osob nebo věcí.

³³ Srov. RYŠKOVÁ, M. *Pavel z Tarsu a jeho svět*, str. 378-379.

³⁴ Srov. 1 Kor 4,9-13; 2 Kor 4,8-9; 6,4-5; 11,23-29; 12,10; Řím 8,35.

³⁵ Srov. 1 Kor 4,9-13; 2 Kor 6,4-5; 11,23-29; Řím 8,35.

³⁶ NESMĚRÁK, M. *Stavby typu tholos (peripteros kruhového půdorysu) a monopteros v české architektuře 18. a 19. stol. a jejich typologické a konstrukční vzory*. Praha: ISBN, 2005, str. 6; *Slovník antické kultury*, Praha: Svoboda, 1974, str. 470.

Okolnosti spojené s osobami bývají: rodičovství, dětství, národ, věk, osobnost, vzdělání, zvyk, stav mysli atp. Okolnosti spojené s věcmi zahrnují: čas, místo, příležitost, nástroj aj.³⁷

Pavlovy listy nám, díky takzvaným katalogům útrap, poskytují nejrozsáhlejší přehled o překážkách a útrapách spojených s konáním dobra. Nalezneme jich celkem šest, a to v Řím 8,35; 1 Kor 4,9-13; 2Kor 4,8-9; 6,4-5; 11,23-29; 12,10. Dohromady tyto katalogy zmiňují na 30 překážek a útrap a jsou dokladem toho, co Pavel musel všechno pro hlásání evangelia vytrpět. Jedná se o autentický popis, ve kterém se často odráží Pavlovo rozpoložení v době, kdy daný výčet překážek psal. I přes to, že se jedná o nepříjemnosti někdy hodně závažné, Pavel je dokázal proměnit v povzbuzení. Překážky vidí pozitivně i přes to, že otevřeně přiznává těžkost při překonávání.³⁸ Nejrozsáhlejší a nejpůsobivější je výše zmíněný katalog ve 2 Kor 11,23-29, který Pavel píše v čase, kdy zažívá nevděk těch, pro které se namáhal. Ačkoli používá slovník „chlubení se“, rozhodně se chlubit v tom významu, v jakém toto slovo používáme, nechce. Výčet toho, co pro evangelium vytrpěl, má být svědectvím o jeho pravdivosti a ryzích úmyslech.

Každý z třiceti bodů, které jsou často jen krátkými hesly, lze ale vyčíst celý příběh. Jsou to překážky mnohdy velmi závažné, které by slabším jedincům další činnost úplně znemožnili. Tělesné tresty, vězení, boj s přírodními živly, boj s nouzí. Níže vypsané jednotlivé katalogy dávají Pavla poznat v trochu jiném světle, než jak bychom si možná obyčejného misionáře představovali.

³⁷ AUNE, D. A. *The New Testament and Early Christian Literature in Greco-Roman Context*, Boston: Brill Leiden, 2006, str. 81

³⁸ Srov. RYŠKOVÁ, M. *Pavel z Tarsu a jeho svět*, str. 75-82.

II. 4.1 JEDNOTLIVÉ KATALOGY A JEJICH OBSAH

Jak již bylo zmíněno, katalogů u Pavla můžeme nalézt celkem šest:

ŘÍM 8,35

„Kdo nás odloučí od lásky Kristovy? Snad soužení nebo úzkost, pronásledování nebo hlad, bída, nebezpečí nebo meč?“

1 KOR 4,9-13

„Skoro se mi zdá, že nás apoštoly Bůh určil na poslední místo, jako vydané na smrt; stali jsme se podívanou světu, andělům i lidem. My jsme blázni pro Krista, vy ovšem jste v Kristu rozumní; my jsme slabí, vy silní; vy slavní, my beze cti. Až do této chvíle trpíme hladem a žízní a nemáme co na sebe, jsme bití, jsme bez domova, s námahou pracujeme svýma rukama. Jsme-li tupení, žehnáme, pronásledováni, neklesáme, když nám zlořečí, odpovídáme laskavě. Až dosud jsme vydědenci světa, na které se všechno svaluje.“

2 KOR 4,8-9

„Na všech stranách jsme tísněni, ale nejsme zahrnutí do úzkých; jsme bezradni, ale nejsme v koncích; jsme pronásledováni, ale nejsme opuštěni; jsme sráženi k zemi, ale nejsme poraženi.“

2 KOR 6,4-5

„ale ve všem se prokazujeme jako Boží služebníci, v mnohé vytrvalosti, v souženích, tísní, úzkostech, pod ranami, v žalářích, nepokojích, vyčerpanosti, v bezesných nocích, v hladovění;“

2 KOR 11,23-29

„Jsou služebníky Kristovými? Odpovím obzvlášť nerozumně: já tím víc! Namáhal jsem se usilovněji, ve vězení jsem byl vícekrát, ran jsem užil do sytosti, smrti jsem často hleděl do tváře. Od Židů jsem byl pětkrát odsouzen ke čtyřiceti ranám bez jedné, třikrát jsem byl trestán holí, jednou jsem byl kamenován,

tříkrát jsem s lodí ztroskotal, noc a den jsem jako trosečník strávil na širém moři. Častokrát jsem byl na cestách – v nebezpečí na řekách, v nebezpečí od lupičů, v nebezpečí od vlastního lidu, v nebezpečí od pohanů, v nebezpečí ve městech, v nebezpečí v pustinách, v nebezpečí na moři, v nebezpečí mezi falešnými bratřími, v námaze do úpadu, často v bezesných nocích, o hladu a žízni, v častých postech, v zimě a bez oděvu. A nadto ještě na mne denně doléhá starost o všechny církve. Je někdo sláb, abych já nebyl sláb spolu s ním? Propadá někdo pokušení, abych já se tím netrápil?“

2 KOR 12,10

„Proto rád přijímám slabost, urážky, útrapy, pronásledování a úzkosti pro Krista. Vždyť právě když jsem sláb, jsem silný.“

V těchto výčtech je zmíněno mnoho protivenství, která bychom mohli rozdělit na ta, jež Pavlovi samotnému či Pavlovi a jeho spolupracovníkům způsobovalo okolí, a na ta, která vyplynula z misijní činnosti jako takové. Okolím jsou myšleni lidé nebo příroda. Ve výčtech jsou konkrétní situace a pojmenování útrap, ale i pojmy velmi obecné, pod kterými se dá představit ledacos.

Do skupiny témat více otevřených by bylo možné zařadit: bídu, nebezpečí, zahrnutí do úzkých, bezradnost, srážení k zemi, soužení, tíseň, usilovnou námahu, slabost, útrapy, úzkosti. Protivenství způsobená okolím, konkrétně lidmi: pronásledování, meč, vydání na smrt, bití (rány), žaláře (věznění), kamenování, lupiči, vlastní lid, pohani, města, falešní bratři. Problémy způsobené okolím bez účastí lidí: trosečnictví, řeky, pustiny, moře, hrozící smrt. Velký výčet toho, co dobrovolně misionáři podstupují pro hlásání evangelia: hlad, žízeň, nedostatek oblečení, bezdomovectví, namáhavou práci, bezesné noci, posty, trápení z nedostatků druhých, starosti o církve, vydědění ze světa. Za odměnu je lidé vnímají jako podívanou světu, blázny, slabé, beze cti, tupí je, zlořečí jim, uráží a tísní je. Pokud vynecháme obecné pojmy a spočítáme konkrétní případy útrap, dostaneme se opravdu k číslu třicet.

Pavlův pohled na překážky lze shrnout do několika bodů. Překážky rozhodně nemusí bránit dobrému dílu. Pavlův život dokazuje, že nutnost překonávat překážky je spjata s každým dobrým dílem, ale rozhodně nebrání jeho uskutečnění. Jsou něčím samozřejmým a je třeba s nimi počítat.³⁹ Pavel je spolu s utrpením předpovídá i druhým. Útrapy se tedy netýkají jen těch, kdo evangelium šíří, ale i těch, kteří jej přijímají a žijí.⁴⁰ Neplatí, že čím větší překážky, tím méně dobra. Výsledek úsilí pro dobré dílo může být úplně nezávislý na velikosti překážek. Záleží na okolnostech, na tom, co se dělá a kdo za tím stojí. V případě hlásání Krista je za tím Bůh a potom se není čeho obávat.⁴¹ Jsou chvíle, kdy naopak překážky dobrému dílu mohou napomoci.⁴² Pavlova slova a jeho život dokládají, že soužení může mít hlubší, „mystický“ význam.⁴³ Sjednocuje s Kristem, který je pro nás vzorem i v dobrovolném snášení ponižování, bolesti, dokonce smrti.⁴⁴

³⁹ Srov. 1 Sol 3,3.

⁴⁰ Srov. 1 Sol 1,6.

⁴¹ Srov. 1 Kor 1,25.

⁴² Srov. Řím 8,28.

⁴³ Srov. RYŠKOVÁ, M. *Pavel z Tarsu a jeho svět*, str. 81-82.

⁴⁴ Srov. Flp 2,5-11; 2 Kor 4,10.

III. PAVEL A KORINT

III. 1 KORINT

Starověký městský stát Korint (Κόρινθος) vynikal nesmírným bohatstvím, které plynulo z jeho jedinečné zeměpisné polohy. Město spojovalo svými přístavy moře Ionské (potažmo Středozevní) s mořem Egejským. Na východě, v Saronském zálivu, se nacházel přístav Kenchreai a na západě, v zálivu Korintském, přístav Lechaion. Mezi nimi se táhla úzká šíje, Isthmos. Korint'ané se tak stali výtečnými námořními obchodníky a jejich lodě byly velmi doceňované. Kromě cesty námořní byla také pro obchodování důležitá cesta pozemní, tzv. peloponéská, která zajišťovala přístup mezi Korintem a provincií Makedonie.

V 7. století př. Kr., za vlády tyranů Kypselu (657-627 př. Kr.) a jeho syna Periandra (627-585 př. Kr.), bylo mnoho korintských obyvatel vysláno do zámoří. Vznikla tak řada kolonií, z nichž jednou, na které se Korint'ané podíleli, byla i Naukratis ve starověkém Egyptě. Kolonie byly zakládány především z důvodu rozvoje vzájemného obchodu. Periandros je často řazen mezi tzv. Sedm řeckých mudrců. Během jeho vlády začaly být raženy v Korintu první mince. Jako první se také pokoušel o prokopání Isthmu, ale narazil na nepřekonatelné technické překážky. Místo toho nechal zbudovat diolkos, dlážděnou cestu, po které byly lodě přetahovány.⁴⁵

V době klasické antiky soupeřil Korint s Athénami a Megarou. Kromě skvěle stavěných, a velmi ceněných, válečných lodí byl Korint až do poloviny 6. století př. Kr. hlavním vývozcem typické keramiky, jež se vyznačovala černými postavami. Proslavil se také tzv. korintským řádem, který byl po íonském a

⁴⁵ Animaci toho, jak byly lodě vytahovány z moře, nakládány a přesouvány lze shlédnout na: <https://www.youtube.com/watch?v=3GtE0kfWDuU>.

dórským třetím slohem klasické antické architektury. Hlavice korintského sloupu svou složitostí a propracovaností symbolizovala bohatý a luxusní styl tohoto městského státu. Korint také pravidelně pořádal tzv. isthmické hry. Vedle olympijských her to byly jedny z nejvýznamnějších panhelénských kulturních a sportovních slavností. Byly pořádány na korintské šíji Isthmos vždy po dvou letech v druhém a čtvrtém roce olympiády. Pořádaly se zde závody gymnastické, veslařské, soutěže v jízdě na koni, dramatické i hudební. Odměnou za vítězství byl nejprve vínek z miříku, později věnec ze smrkových větviček.

Po celé 5. století př. Kr. byl Korint často spojencem Sparty a nepřítelem Athén. K příměří došlo až v roce 451 př. Kr. V roce 394, po peloponéské válce, se naopak Korint spojil s Athénami a spolu s dalšími bojoval proti Spartě. Po vítězství Filippa II. Makedonského se všechny řecké obce, včetně Korintu, staly jeho poddanými. Následně město představovalo vojenskou základnu Makedoňanů se strategicky důležitou pevností v Akrokorintu. Po roce 197 př. Kr. se stalo sídlem achajského spolku, který zastával protiřímskou politiku. To se stalo městu osudné. Když roku 146 př. Kr. dobyl Korint konzul Lucius Mummius, nechal popravit všechny muže, ostatní obyvatelstvo poslal do otroctví a město srovnal se zemí. Teprve roku 44. př. Kr. nechal Korint znovu vystavět Gaius Julius Caesar jako římskou kolonii pod názvem *Colonia Laus Iulia Corinthiensis*. Noví osadníci byli vybráni z řad římských propuštěnců a Korint se stal sídlem správy provincie Achaia. Obyvatelstvo se skládalo z Římanů, Řeků a Židů. Město se opět vzmohlo a oplývalo opět bohatstvím, ale také zkažeností.

III. 2 KORINTSKÁ OBEC - CHARAKTERISTIKA

Pavel přišel do Korintu spolu se Silasem a Timotejem z Athén pravděpodobně na podzim roku 50. Pobýval u stanaře Akvily a jeho manželky Priscilly.⁴⁶ Později byl podle Sk 18,7 ubytován u Titia Justa, kterého Skutky charakterizují jako tzv. bohobojného. Korintská obec se skládala z různých skupin s rozdílným společenským statutem. Byli zde majetní, obstojně zaopatření i chudí. Žili zde mocní, vlivní lidé, urození a vzdělaní, těch však zřejmě nebylo mnoho. Na druhé straně stáli ti, kteří měli méně či vůbec nic.⁴⁷ Pod zkušenostmi s běžným chodem města založeným na dodržování světských pravidel a zákonů měli Korint'ané tendenci tato pravidla aplikovat i na společenství církevní obce. Mnohdy bylo pro Korint'any velmi obtížné opustit to, co měli zažité a co bylo pokládáno za společensky přijatelné, a pochopit, že život ve společenství s Kristem vypadá odlišně. Například při večeři Páně se tedy nemohli řídit stejnými pravidly, jako kdyby pořádali běžnou hostinu v domě s širokým okruhem přátel. Na jednotlivé problémy Pavel poukazuje ve svých listech, které do Korintu adresoval.

III. 2.1 PROBLÉMY V OBCI PODLE 1 KOR A 2 KOR

V obci docházelo k problémům, které Pavel reflektuje ve svých listech. Zřejmě se zde vytvářely skupiny pod vedením různým „patronů“. Pavel se nad tímto problémem pozastavuje v Prvním listu do Korintu ve dvanáctém verši první kapitoly: „Myslím na to, že se mezi vámi říká: Já se hlásím k Pavlovi, já zase k Apollovi, já k Petrovi, já ke Kristu.“ Mezi nešvary korintské obce patřilo i smilstvo, které je

⁴⁶ Srov. Sk 18,2.

⁴⁷ RYŠKOVÁ, M. *Pavel z Tarsu a jeho svět*, str. 221-222.

odsouzeno v páté kapitole 1 Kor: „Dokonce se proslýchá, že je mezi vámi případ smilstva, a to takový, jaký se nevyskytuje ani mezi pohany, že totiž kdosi žije s ženou svého otce.“ (v. 1). Dále, v šesté kapitole 1 Kor, Pavel řeší sounáležitost členů obce. Nelíbí se mu, že v případě sporu nejsou schopni se v obci domluvit jako bratři, ale mají potřebu věci předávat soudu: „Jak to, že se někdo z vás opovažuje, má-li spor s druhým, jít k pohanským soudcům, místo k bratřím?“ (v. 1). Dále, v jedenácté kapitole, řeší Pavel společenství večeře Páně a jeho náležitosti (11,17-34). Snaží se Korint'ánům vysvětlit, že se nejedná o běžnou společenskou setkání, ale o setkání bratrů a sester v Kristu, kdy jdou všechny majetkové rozdíly stranou.⁴⁸

Ve Druhém listu do Korintu jsou Korint'áné napomínáni, aby se vzdali pohanství (6,11-17) a očistili se od každé poskvrny těla i ducha (7,1). Pavla také trápilo, že místní obec strpí, když jim někdo káže „jiného Ježíše“, nabízí jim „jiného ducha“, hlásá „jiné evangelium“ (11,4). Pavel by byl rád, kdyby pro něj a jeho spolupracovníky otevřeli svá srdce (7,2-3), napravili své chyby a vrátili se zpět ke Kristu takovému, jakého přijali při křtu. I když k nim někdy promlouvá velmi důrazně, jedná tak nikoli ze zlosti, ale z lásky k této obci a jejím členům. Jeho pravým důvodem tedy není zloba, nýbrž láska: „Máte v mém srdci takové místo, že jsme spolu spjati ve smrti i v životě“ (7,3b).

Pavel musel často obhajovat vlastní misii a své učení. Vedle něj se objevovali další apoštolové, kteří Pavla mohli jednoduše v některých aspektech kazatelské činnosti předčit. Ať už v rétorické zběhlosti, vzhledu, nebo ve zvycích a návycích, které mohly být pro místní obec stravitelnější, jak tomu bylo například se zvykem nechat se obcí živit, což Pavel nechtěl připustit a trval na tom, že si na sebe bude nadále vydělávat vlastní práci. Mohl tím mnohé podráždit. Rovněž nehodlal vyprávět o svých

⁴⁸ RYŠKOVÁ, M. *Pavel z Tarsu a jeho svět*, str. 221-222.

zázračných skutcích, ale, zcela proti očekávání, se chlubil všemi slabostmi, které ho potkaly. Místo svých schopností vyzdvihoval svůj podíl na utrpení Kristově.⁴⁹

V Korintu byli Pavlovými oponenty zřejmě samotní příslušníci obce, kteří přijaté evangelium a život z něj začali přetvářet do podoby, která by korespondovala se zažitými stereotypy. Příslušníci Korintské obce si také mohli začít vybírat z obsahů kázání jednotlivých misionářů, se kterými se setkali, to, co jim konvenovalo. Mohli to být judaističtí kazatelé,⁵⁰ kazatelé s předgnostickými myšlenkami, kteří se odvolávali na mimořádná vidění a zjevení a na znamení moci,⁵¹ nebo helénističtí křesťané ze židovství, kteří jako kazatelé putovali po Malé Asii a Řecku a měli velké řečnické nadání.⁵² V listech však nejsou žádné přímé údaje, které by dovolily přesněji protivníky klasifikovat.

III. 2.2 PAVEL - APOŠTOL

Slovo „apoštol“ (ἀπόστολος) je odvozeno od slovesa ἀποστέλλω („poslat“, „vyslat“). V nekřesťanské oblasti se objevuje ve významu „poslaná osoba“ a obecně znamená „lodstvo“, v některých případech „admirál“. Svého konečného uplatnění pojem dosáhl až v křesťanské literatuře. V Novém zákoně se vztahuje na Ježíše Krista jako poslaného od Boha,⁵³ na lidi, které Bůh povolává

⁴⁹ DE GASPERIS, F. R. *Pavel z Tarsu. Ježíšovo evangelium*, Olomouc: Refugium Velehrad – Roma s.r.o., 2009, str. 98-102.

⁵⁰ Srov. 2 Kor 11,22.

⁵¹ Srov. 2 Kor 12,1.12.

⁵² Srov. KREMER, J. *Druhý list Korintánům*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2000, str. 15-16.

⁵³ Srov. Žid 3,1.

kázat Izraeli,⁵⁴ a na ty, koho vysílá církev.⁵⁵ Především se tímto slovem označuje skupina mužů, které raná církev chovala v nejvyšší úctě.⁵⁶

Ἀποστέλλω často znamená „poslat za určitým cílem“ a odlišuje se tak od neutrálního πέμπω („poslat“, „odeslat“). Základní význam termínu ἀπόστολος je tak pravděpodobně „pověřený“, přičemž se rozumí, že je tento člověk pověřený Kristem. Tímto člověkem mohl být i úředně zvolený představitel náboženské autority, kterému bylo svěřeno poselství nebo peníze a který byl zplnomocněn jejím jménem jednat.⁵⁷ Apoštolové měli především zvěstovat evangelium. Jejich svědectví vycházelo z osobních zkušeností s Ježíšem. Nejprve z let, kdy on sám kázal zde na zemi a předal své učení Dvanácti, později z daru Ducha, který byl dán vyvoleným apoštolům, aby mohli Krista poznat a následně hlásat. Svědectví o Ježíši Kristu však nezáviselo na dojmech či vzpomínkách apoštolů, ale na jejich vedení Duchem svatým, který jejich spojení s Kristem potvrzoval. Apoštolské učení, které z Ducha pocházelo, bylo společným svědectvím apoštolů, nikoli výsadou jednotlivce. Do této „funkce“ nebyl nikdo nikým volen. Tento post byl Božím darem. I Pavel trval na tom, že byl pověřen samotným Kristem.⁵⁸ Neodvozoval svou autoritu od ostatních apoštolů, ale sám sebe mezi ně počítá a spojuje je se svým vlastním zvěstováním.⁵⁹ V Pavlově době existovalo více skupin kazatelů misionářů. Kromě apoštolů to byli učedníci nebo proroci, kteří putovali a předávali evangelium každý, jak uměl. Tento um se ale lišil a místy způsoboval kolizi. Ať již šlo o samotný projev nebo o obsah učení, které tyto skupiny předávaly, byly zde menší nebo větší rozdíly, které se více či méně vzdalovaly původní zvěsti o Ježíši Kristu jakožto Spasiteli. Důvodů, proč tomu tak bylo, je také více. Někteří přeceňovali charismata, jiní podceňovali

⁵⁴ Srov. Lk 11,49.

⁵⁵ Srov. 2 Kor 8,23; Flp 2,25.

⁵⁶ Srov. DOUGLAS, James D. a kol. *Nový biblický slovník*, Praha: Návrat domů, 1996, str. 44-46.

⁵⁷ Srov. Sk 9,2.

⁵⁸ Srov. Řím 1,1; 1 Kor 1,1; Gal 1,1.15n.

⁵⁹ Srov. 1 Kor 15,8-11.

zmrtvýchvstání jako eschatologickou skutečnost, která ještě nedošla naplnění, další lpěli na dodržování obřízky.⁶⁰ I na tyto problémy Pavel reaguje ve svých listech do Korintu.

III. 2.3 KORINTSKÁ KORESPONDENCE

Z údajů Nového zákona je zřejmé, že Pavel napsal do Korintu minimálně 4 listy. Nepanuje však shoda o pořadí a jejich obsahu. Podle 1 Kor 5,9 již byl jeden list do obce odeslán a není v Novém zákoně obsažen. Někteří spatřují tento list v 2 Kor 6,14-7,1. Podle 2 Kor 2,3n a 7,8 adresoval Pavel obci další list, který psal „v slzách“ a v němž zmiňuje jakousi křivdu, kterou mu způsobili sami Korint’ané během jeho návštěvy mezi listy. Pavel jej psal z Efezu a poslal jej po Titovi, na jehož návrat čekal.⁶¹ Mnozí badatelé se domnívají, že se jedná o 2 Kor 10-13. Od Tita dostal Pavel zprávu o kladném přijetí tohoto dopisu.⁶² Listů mohlo být ale mnohem více. Jak obsáhlá korespondence mezi Pavlem a Korintem byla, nevíme.

⁶⁰ Srov. RYŠKOVÁ, M. *Doba Ježíše Nazaretského*, Praha: Nakladatelství Karolinum, 2019, str. 389-397.

⁶¹ Srov. 2 Kor 2,13; 7,6.

⁶² Srov. 2 Kor 7,11.

IV. DRUHÝ LIST DO KORINTU

Druhý list do Korintu bývá nazýván nejosobnějším dopisem. Pavel zde mluví otevřeně o své lásce ke Korint'ánům. Jeho srdce je pro ně otevřené, jeho náklonnost není nijak omezena.⁶³ Celý dopis je charakterizován emocionálním a prosebným tónem Pavla, který si, jak se zdá, není příliš jistý reakcí Korint'ánů. Obsahově se list zabývá problémy komunity. Pavel se snaží zdůvodnit změnu svých plánů, a přestože byl jeho příchod do Korintu odložen, chce zůstat důvěryhodnou osobou (1,15-24). Poukazuje na incident, který zde prožil. Pachatel byl potrestán a Pavel se za něj nyní přimlouvá. Prosí, aby viníkovi bylo odpuštěno (2,5-11). Dalším tématem je sbírka pro chudé v kapitole 8 a 9. Největším tématem je ovšem obhajoba Pavlova apoštolství, která začíná již v kapitolách 2,14-7,4 a jehož vrcholem jsou kapitoly 10-13. Pavel zde rázně čelí útokům svých protivníků, prosí Korint'any, aby nenaslouchali vetřelcům a falešným apoštolům, a aby činili pokání a smířili se tak s Bohem i s Pavlem. Vše činí z lásky k této obci, o kterou se snaží pečovat jako dobrý otec.

IV. 1 STRUKTURA A JEDNOTA DRUHÉHO LISTU DO KORINTU

Existují důvody, které jsou předloženy jako argument proti jednotě 2 Kor. Jedním z hlavních problémů je odlišnost kapitol 10-13, které nejenže tematicky nenavazují na předchozí text, ale také se zde razantně mění tón, kterým Pavel píše, v ostřejší. Tato změna bývá omlouvána tím, že Pavel psal dopis delší dobu, s přestávkami, a proto se také mohly měnit jeho myšlenky. Další nesnáz působí

⁶³ Srov. 6,11-12a.

tematické přerušení v 6,14-7,1, které působí až rušivě. Dodal sem tento úsek Pavel sám? Nebo byl dílem někoho jiného? Problémem je také kapitola osmá a devátá. V osmé kapitole je obsah adresován Korint'ánům, ale v kapitole deváté obcím v Acháji.

Nejčastěji se objevuje myšlenka dvou listů,⁶⁴ a to jednoho, složeného z kapitoly 1-9, a druhého, složeného z kapitol 10-13. O to, v jakém pořadí je případně Pavel napsal, také nepadá shoda. Kapitoly 10-13 tvoří uzavřenou jednotku a zdají se být neslučitelné se zbytkem listu. Z tohoto faktu vyplývá teorie, že se jedná o „dopis v slzách“, který Pavel napsal z Efezu (2,4; 7,8).

Existují samozřejmě i názory, že se jedná o jeden list. Opírají se přitom o fakt, že Pavel častěji ve svých dopisech odbíhá od tématu, aby se k němu později vrátil. Druhý list do Korintu je pro zastánce tohoto názoru právě tímto případem.

Základní struktura listu je poměrně dobře rozlišitelná. Rozdíly mohou panovat při podrobnějším členění. Vzhledem k rozdílné interpretaci se tak můžou jednotlivé perikopy v dělení lišit.

Možné členění listu:⁶⁵

1, 1-11 Úvod listu

I. 1,12-7,16 Pavlova snaha o smír s obcí

1,12-2,13 Odmítnutí podezření a výtek

2,14-7,4 Obrana vznešenosti apoštolova úřadu

7,5-16 Radost ze smíření s obcí

II. 8,1-9,15 Doporučení sbírky pro Jeruzalém

8,1-24 První kapitola věnovaná sbírce

⁶⁴ Srov. KREMER, J. *Druhý list Korint'ánům*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2000, str. 15;

⁶⁵ Srov. KREMER, J. *Druhý list Korint'ánům*, str. 13.

9,1-15 Druhá kapitola věnovaná sbírce

III. 10,1-13,10 Velká apologie apoštola Pavla

10,1-18 Odmítnutí výtek protivníků

11,1-15 Apoštol se vyrovná svým odpůrcům („první sebechvála“)

11,16-12,13 Sebechvála ve formě „bláznovské řeči“ („druhá sebechvála“)

12,14-13,10 Oznámení pro přípravu třetí návštěvy

13,11-13 Postskript

Tato práce využívá vlastního členění kapitol 10-13 především z důvodu větší přehlednosti.

V. 2 KOR 10,1- 13,13

Poslední čtyři kapitoly druhého listu do Korintu se od předchozích odlišují ostrou argumentací. Bývají pro svou odlišnost považovány za samostatný dopis, někdy nazývaný „dopisem o čtyřech kapitolách“. Často bývají ztotožňovány s dopisem „psaným v slzách“.⁶⁶ Podle staršího výkladu tuto část dopisu Pavel napsal po určité pauze v diktování a po obdržení zneklidňujících nových zpráv z Korintu. Styl kapitol je živý a emotivní. Objevují se zde prosba a pareneze, kousavá ironie a hořký sarkasmus, ale i hrozba a odsouzení.

Ostrý, místy ironický jazyk Pavel zvolil zřejmě v návaznosti na podobný způsob vyjadřování svých protivníků. Je příbuzný tehdy rozšířeným apologiím (obhajobám), jejichž vzorem byla Obrana Sókratova. To je třeba vzít v úvahu v případě mnohých formulací, které nás dnes zarážejí nebo kterým těžko rozumíme. Z údajů na počátku (10,2.10) a na konci (12,20; 13,2.10) lze poznat, že se Pavel touto obranou snaží obec připravit na svou třetí návštěvu. Kromě tónu apologetického (sebeobrana vůči věrným Korint'ánům) se objevuje také tón nepřímě polemický (útok proti soupeřům, vetřelcům). Pavlův způsob uvažování má navíc paradoxní, někdy až protichůdné rysy. Například v 10,12 uvádí, že se nechce srovnávat s některými z těch, kteří se hodnotí vysoko, ale již v 10,13-16 a dále v kapitole 11 a 12 se se svými soupeři srovnává. Opakovaně zdůrazňuje, že chvástání je hloupé, přesto tak činí (protože je k tomu nucen okolnostmi).

Kapitola 13 v mnoha ohledech odkazuje zpět na kapitolu 10 a tvoří jakýsi rámeček, jehož středem jsou kapitoly 11 a 12. V obou kapitolách je přítomno množství stejných motivů. 1. Pavel hovoří o jeho nepřítomnosti v Korintu (10.1.2.11; 13,2.10) a o jeho budoucím (třetím) příchodu (10,2.11; 13,2.10). 2.

⁶⁶ Srov. 2,3n; 7,8n.

V obou kapitolách hrozí, že projeví svou smělost, bude tvrdý a nikoho při svém příchodu neušetří (10,2.11; 13,2.10). V kapitole 13 má přítom Pavel na mysli nejen ty, kteří upřednostňují jeho protivníky, ale také ty, kteří dříve zhřešili a neobrátili se (13,2; srov. 12,20-21). 3. Je zde motiv poslušnosti a neposlušnosti Korintských, o kterém se výslovně mluví v 10,6 a zdá se být přítomný také v 13,1-3.5.9-10. 4. Pavel v 10,9-11 a také v 13,10 zmiňuje své dřívější dopisy. 5. V obou kapitolách se objevuje téma slabosti v kontrastu s mocí. 6. Téměř stejné znění vypůjčené z Jeremiáše se objevuje v 10,18 a 13,10 a poukazuje na autoritu, kterou mi Pán dal za účelem budování, nikoli boření. 7. V 10, 18 se setkáváme s motivem zkoušky a osvědčení, které je dominantní v kapitole 13 (viz 13,3.5-7). 8. „Patřit Kristu“ v 10,7 se opakuje za použití odlišných výrazů v 13,3.5. Narozdíl od kapitol 11 a 12, které se obrací chlubením spíše do minulosti, kapitoly 10 a 13 hledí do budoucnosti. Pavel ohlašuje budoucí návštěvu Korintu. Uvádí, co tam bude dělat a jaký bude jeho postoj. Varovně píše o tom, co od Korintských očekává (sebereflexi a zlepšení).

Uvnitř desáté kapitoly lze rozpoznat dvě ucelenější části: vv. 1-11 a vv. 12-18. První prolíná motiv Pavlova budoucího příchodu (v. 2 a v. 11) a výčitky protivníků uvedené ve v. 1 a v. 10. Poté pokračuje obrana rovnocennosti formou první „sebechvály“, která vrcholí v tzv. „bláznovské řeči“ (11,16-12,13). Poté se konkrétně zabývá nadcházející třetí návštěvou (12,14-13,10) a dopis uzavírá obvyklým postskriptem (13,11-13).

V. 1 ODMÍTNUTÍ VÝTEK PROTIVNÍKŮ (2 KOR 10, 1-18)

1. Já, Pavel, vás napomínám tiše a mírně po způsobu Kristově – já, který tváří v tvář jsem prý mezi vámi pokorný, ale z dálky si na vás troufám. 2. Proším vás, nenutěte mne, až přijdu, jednat s tou troufalostí, na kterou mám podle svého přesvědčení právo, a to vůči těm, kteří nám připisují záměry jen lidské. 3. Jsme ovšem jenom lidé, ale svůj zápas nevedeme po lidsku. 4. Zbraně našeho boje nejsou světské, nýbrž mají od Boha sílu bořit hradby. Jimi boříme lidské výmysly 5. a všechno, co se v pýše pozvedá proti poznání Boha. Uvádíme do poddanství každou mysl, aby byla poslušna Krista, 6. a jsme připraveni potrestat každou neposlušnost, dokud vaše poslušnost nebude úplná. 7. Hleďte na to, co máte před očima! Je-li si někdo jist, že je Kristův, nechť si uvědomí, že jako je on Kristův, tak jsme i my! 8. I když se trochu víc pochlubím pravomocí, kterou mi Kristus dal – abych u vás stavěl, a ne bořil – nebudu zahanben. 9. Nechtěl bych však, aby se zdálo, že vás chci svými listy zastrašovat. 10. Říká se, že mé listy jsou závažné a mocné, ale osobní přítomnost slabá a řeč ubohá. 11. do tak mluví, ať si uvědomí: jak se projevujeme slovy svých dopisů, když jsme daleko od vás, tak se ukážeme svými činy, až budeme u vás. 12. Neopovazujeme se zařadit mezi ty nebo srovnávat s těmi, kteří doporučují sami sebe: tím, že se měří jen podle sebe a srovnávají sami se sebou, ztrácejí soudnost. 13. Nechceme si zakládat na díle přesahujícím hranice, které nám vyměřil Bůh, totiž abychom došli až k vám. 14. Nechceme se rozpínat dál, než kam jsme sami došli – vždyť jsme ve své službě evangeliu Kristovu dospěli až k vám. 15. Nezakládáme si na tom, co udělali jiní; máme však naději, že vaše víra bude růst, a tak se hranice nám stanovená rozšíří, 16. a že budu moci zvěstovat evangelium v krajích ležících za vámi a nebudu se chlubit tím, co je hotovo, kde už pracovali jiní. 17. Kdo se chlubí, ať se chlubí v Pánu. 18. Ne ten, kdo doporučuje sám sebe, je osvědčený, nýbrž ten, koho doporučuje Pán.

Pavel se v desáté kapitole snaží bránit svou apoštolskou pravomoc. Odmítá výtky protivníků a zdůrazňuje svou kompetenci. Gramaticky je zajímavé střídání jednotného a množného čísla. V prvním verši mluví v 1. osobě jednotného čísla, od druhého do sedmého verše přechází k plurálu, osmý až desátý verš je opět veden v jednotném čísle, verše dvanáct až patnáct v plurálu a šestnáct až osmnáct v singuláru. Jednotné číslo Pavel, zdá se, používá v případě, kdy chce zdůraznit, že mluví

opravdu jen sám za sebe; do množného čísla přechází, když mluví o apoštolském povolání, tedy o tom, co dělají (by měli dělat) všichni ti, kteří káží pravé evangelium.⁶⁷

V. 1. 1 PAVLOVO ODVOLÁNÍ A POSLUŠNOST KRISTU (1-6)

Ve verších 1-6 Pavel poukazuje na mírnost a laskavost, se kterou jednal Kristus, zmiňuje neporozumění, kterého se mu dostalo, a poté, za pomoci obrazů z boje, zaujímá stanovisko k výtkám a popisuje, jak bude proti nim postupovat.⁶⁸ V první části prvního verše klade důraz na svou osobu slovy „Já pak sám Pavel“ (Αὐτὸς δὲ ἐγὼ Παῦλος).⁶⁹ Tím naznačuje, že následující verše budou zaměřeny podstatně na jeho osobu. Následují slova v překladu znějící „... vás napomínám tiše a mírně po způsobu Kristově“. Řecké slovo „παρακαλέω“ neznamena jen „napomínat“, nýbrž také vybízet, pozvat, přizvat, povzbuzovat. Toto sloveso často stojí na začátku parenetické sekce v Pavlových dopisech (viz zejména 1 Tes 4,1 a Řím 12,1). Dále následuje „διὰ τῆς πραΰτητος καὶ ἐπιεικείας τοῦ Χριστοῦ“, což můžeme doslovně přeložit jako „skrze tichost (či mírnost, jemnost ale také laskavost) a shovívavost (nebo také ohleduplnost, spravedlnost) Kristovu“. Potom by věta mohla znít například: „Já pak sám Pavel vás žádám skrze laskavost a spravedlnost Kristovu“.⁷⁰ Pavel tak odkazuje na své niterné spojení s Kristem, jehož milost skrze něj působí, na Krista, který ho doporučil.⁷¹ Tyto příkladné ctnosti, které patří Kristu, jsou do jisté míry jeho vlastní a měly by se také stát ctnostmi

⁶⁷ Srov. LAMBRECHT, J. *Second Corinthians*, Minnesota: Liturgical Press, 1998, str. 152.

⁶⁸ Srov. KREMER, J. *Druhý list Korintánům*, str. 74.

⁶⁹ Srov. 1 Tes 2,18; 2 Tes, 3,17; Gal 5,2.

⁷⁰ Srov. Překlad „po způsobu Kristově“ evokuje spíše jen napodobování Krista, než přilnutí ke Kristu a jednání skrze Něj.

⁷¹ Srov. 2 Kor 10,18.

Korint'anů.⁷² Po tomto úvodu však přichází jisté přerušení a obrat k problému, který Pavla trápí. V druhé části prvního verše se zmiňuje o výčitce, jejíž obsah se vyjasní ve v. 2 a zvláště ve v. 10. Ke Korint'anům chce laskavě, mírně, shovívavě mluvit ten, který mezi nimi údajně vystupuje jako „ταπεινός“, tedy „nevýznamný“ („nepatrný“, „ponížený“), ale v listech (tedy když není osobně přítomen) má odvalu (θαρρέω = mít odvalu, vzmužit se, vzchopit se).⁷³

Pavel ve druhém verši s mírnou ironií prosí, aby nebyl nucen při další návštěvě dokazovat svou rozhodnost,⁷⁴ a to zejména proti těm, kteří mu podsouvají, že jsou jeho záměry lidské, „kráčí podle těla“ (κατα σάρκα περιπατοῦντας, přeneseně „žije podle těla“), tedy se chová jako člověk, pro kterého se stalo měřítkem vlastní tělo a jeho potřeby, to, co je pomíjivé.⁷⁵ Takový člověk může proto hledat jen to, co je pro něj v dané chvíli výhodné, chovat se dle světských standardů.⁷⁶ Je možné, že příčinou obvinění mohla být slova o svobodě od židovského zákona⁷⁷ a chybějící zázraky a znamení, jaké konali potulní kazatelé.⁷⁸ Přestože pro Pavla „žít podle těla“ obvykle znamená žít hříšným životem, zde s největší pravděpodobností tyto nuance chybí. Zde lze tento obrat vnímat jako více neutrální (přesto však negativní). Ve slovech „až přijdu“ lze již tušit budoucí, v pořadí třetí, návštěvu Pavla v Korintu. Na konci věty dochází ke změně. Na začátku mluví stále za sebe, tedy v první sobě jednotného čísla, ale v polovině verše přechází k číslu množnému. Výčitky se tedy nejspíš nevztahují jen na Pavla, ale směřují k více lidem.⁷⁹

⁷² Srov. REYMOND, R. L. *Paul. Missionary Theologian. A Survey of his Missionary Labours and Theology*, Geanies House, Scotland: Mentor, 2006, str. 201.

⁷³ Srov. v. 10; 1 Kor 4,21; 5,4.

⁷⁴ Srov. SUŠIL, F. *Listové sv. Pavla apoštola*, Praha: Nákladem Dědictví sv. Prokopa, 1817, str. 347.

⁷⁵ Srov. Gal 5,16-21; Řím 8,3-8.

⁷⁶ Srov. 1,12,17; 11,7n; 12,14.

⁷⁷ Srov. Řím 3,8.

⁷⁸ Srov. 12,12.

⁷⁹ Srov. COLLINS, R. F. *Second Corinthians*. Baker Publishing Group, 2013, str. 196.

Verš třetí obsahuje odpověď na výčitku obsaženou ve v. 2. Poznává, že „jsme ovšem jenom lidé, ale svůj zápas nevedeme po lidsku“. V řeckém textu „Ἐν σαρκὶ γὰρ περιπατοῦντες οὐ κατὰ σὰρκα στρατευόμεθα“ znamená doslovně „v těle ovšem chodíme, podle těla nebojujeme“. Sloveso περιπατέω může znamenat chodit, ale také žít (vést život, chovat se). Fráze „v těle“ odkazuje na omezení lidského tvora.⁸⁰ Pavel přiznává, že „chodí v těle“ v tom smyslu, jak to děláme všichni. Je lidskou bytostí z masa a kostí a zápasí se stejnými věcmi, s nimiž bojovali korintští křesťané. Pavel však chce dát jasně najevo, že bojovat lze různými způsoby. Ve druhé části třetího verše je sloveso „chodit“ nahrazeno slovem „zápas“ (boj). Do popředí se tak dostává metaforický válečný jazyk. Pavel se (spolu s dalšími) v tomto životě, který pojímá jako boj⁸¹, neřídí hodnotami pomíjivého světa. Kritérium a zdroj jejich působení je jinde. Čerpají z Ducha Božího.⁸² Když Pavel bojoval, jeho zbraně nebyly hmotné, ale duchovní. Odmítá tělesné zbraně, jakými bylo manipulativní jednání, klamání a jiné zákeřné způsoby, ke kterým se uchýlovali jeho oponenti.⁸³

Ve čtvrtém verši pokračuje popisem zbraní, které v tomto boji použijí on a jeho spolupracovníci. Jsou to zbraně od Boha dané, aby byly schopné zbořit veškeré hradby (pevnosti). Frázi lze chápat také jako ekvivalent „duchovního“, který bychom zde mohli očekávat jako protikladný termín k „tělu“ ve v. 4a. Myšlenka duchovní výzbroje se objevuje i jinde v Pavlových listech (např. 2 Kor 6,7; 1 Tes 5,8; Řím 13,12). V listu do Efesu 6 uvádí Pavel seznam duchovních zbraní, které doporučuje používat: opasek pravdy, pancíř spravedlnosti, obuv evangelia, štít víry, přilbu spásy a meč Ducha. Ze čtvrtého verše můžeme také vyčíst narážku na Přís 21,22: „Moudrý vstoupí do města bohatýrů a srazí baštu, na niž spoléhali.“⁸⁴

⁸⁰ Srov. „Hliněné nádoby“ v 4,7.

⁸¹ Srov. 1 Kor 9,7; 1 Sol 5,8; Ef 6,11-17.

⁸² Srov. Řím 8,5-9; Gal 5,22-25.

⁸³ Srov. KLAUCK, H. - J. 2. Korintherbrief, 3. vydání, Würzburg: Echter Verlag 1994, str. 17.

⁸⁴ Srov. LAMBRECHT, J. *Second Corinthians*, str. 155.

Hradbami jsou myšleny záměry, nápady (λογισμοὺς) pocházející z lidské hlavy a vše, co se v pýše obrací proti poznání Boha. Tímto „bořením hradeb“ potom přivedou každého k poslušnosti vůči Kristu. Nevhodnému jednání nebudou přihlížet, nýbrž budou proti němu vystupovat, dokud ji úplně nevymýtí a „poslušnost nebude úplná“. Slovo ἐκδικέω neznamená jen „potrestat“, ale má i význam „dopomoci k právu“. Tedy může jít o potrestání chybuujících nebo také zastání se těch, na kterých je páháno nějaké bezprávi chybuujícími. O jaký trest se zde jedná, Pavel neuvádí. Neposlušnost ve v. 6a se pravděpodobně týká především činnosti oponentů. Pavel je připraven pokračovat v potrestání této neposlušnosti poté, kdy bude korintská obec v poslušnosti „dokonalá“. Bude tedy čekat, až se křesťané v Korintu obrátí, vrátí se zpět ke Kristu, a poté vystoupí proti svým odpůrcům.⁸⁵

V textu se Pavel obrací do obce, kterou zmítá jisté napětí. Pavel vidí jako konečný cíl svého apoštolského úsilí poslušnost vůči Kristu. Žádá po Korintánech změnu postoje a chování. Při vzniklých konfliktech je třeba se držet Kristova příkladu v mírnosti a laskavosti, ale nenechat si zároveň vše líbit a mlčky chyby přecházet.⁸⁶ Při takovém počínání je ovšem samozřejmě nutné počítat i s odporem a s jistou námahou při překonávání překážek.⁸⁷

⁸⁵ Srov. KLAUCK, H. - J. 2. Korintherbrief, str. 19.

⁸⁶ Srov. Mt 21,12-13.

⁸⁷ Srov. KREMER, J. Druhý list Korintánům, str. 76.

V. 1.2 OBRANA PAVLOVY AUTORITY (7-11)

Ve verších 7-11 se Pavel ještě jednou pozastavuje nad výtkami, které byly proti němu vzneseny. Brání svou autoritu, která mu byla svěřena a upozorňuje, že ji použije, až se dostaví osobně. V sedmém verši Pavel Korint'any přímo oslovuje a vyzývá je k zamyšlení nad tím, co mají před očima. Je zde použita zdánlivě podobná fráze jako v prvním verši, ale význam se liší. Ve v. 1 κατὰ πρόσωπον znamená „tváří v tvář“, ve verši 7. má τὰ κατὰ πρόσωπον význam přímého objektu, tedy „věci před očima“. Je zde výzva „čelit jasným faktům“. Nekoukat na vše zvnějšku, ale hledat realitu pod povrchem.⁸⁸

V osmém verši se objevuje poprvé slovo „chlubit“. Celý verš se obrací do budoucnosti. Odkazuje na to, o co Pavlovi jde. Může se pochlubit pravomocí, kterou mu svěřil sám Kristus, a věří, že mu to nebude počítáno za zlé. Neříká to z namyšlenosti, ale spíše trochu sarkasticky. Sám dobře ví, že zmocnění, kterého se mu dostalo, je milostí.⁸⁹ Je si také jistě plně vědom, že je spojeno s nemalým úsilím i nebezpečím, které může skončit až smrtí.⁹⁰ Pavel požaduje, aby ten, který se chlubí, že náleží Kristu, neupíral Pavlovi totéž.⁹¹ Slovo περισσότερόν může znamenat „trochu více“, ale také „mimořádným způsobem“. Výraz „patřit Kristu“ nám může připomínat „škatulkování“ v 1 Kor 1,12: „... Já se hlásím k Pavlovi, já zase k Apollovi, já k Petrovi, já ke Kristu“. Pavel je pravým následovníkem Krista.⁹² Svěřenou pravomoc nevyužívá pro vlastní blahobyť a pohodlí.⁹³ I přes veškeré riziko se snaží vést místní obec ke Kristu. Snaží se stavět, ne bořit.⁹⁴ Stejná klauzule je

⁸⁸ Srov. COLLINS, R. F. *Second Corinthians*, str. 199.

⁸⁹ Srov. 12,9.

⁹⁰ Srov. 11,22-33.

⁹¹ Srov. LAMBRECHT, J. *Second Corinthians*, str. 155.

⁹² Srov. LAMBRECHT, J. *Second Corinthians*, str. 157.

⁹³ Srov. 11,9; 12,13; Fil 4,15.

⁹⁴ Srov. v. 4.

použita v 13,10: „... abych ... nemusel být přísný na základě pravomoci, kterou mi přece dal Pán k budování, nikoli k boření“. Může zde být narážka na Jer 1,10: „Hleď, vložil jsem ti do úst svá slova. Hleď, tímto dnem tě ustanovuji nad pronárody a nad královstvími, abys rozvracel a podvracel, abys ničil, stavěl a sázel.“ Pavel si pro své konání vybral pouze pozitivní část. Boření může poukazovat na destruktivní činnost jeho protivníků. Protože mu jde o budování obce, brání se ve v. 9 tomu, že chce obec pouze zastrašovat ostrými listy, že nemá pravou apoštolskou autoritu.⁹⁵ Verš 10 navazuje na verš první. Pavlovi je vyčítáno, že je osobně ἀσθενής („slabý“, „nemocný“ nebo také „bezmocný“) a jeho řeč (λόγος = „slovo“; často ve významu „evangelium“) je ἐξουθενημένος („ubohá“, „zasluhující pohrdání“, „nic neznamenantající“, ale jeho dopisy jsou βαρεῖαι („významné“, „důležité“, ale i „obtížné“, „těžké“) a mocné (ισχυραί). Šlo tedy o rozdíl mezi listy a osobním vystupováním. O kterých listech se zde píše, není jasné. Z osobního setkání si mohli někteří odnést možná obraz nepříliš oslnivého Pavlova zevnějšku.⁹⁶ Co konkrétně kritikům vadilo, se zde nedočteme. Nejspíš šlo o to, že Pavel nebyl příliš dobrým řečníkem, což v antice hrálo u filosofů a kazatelů významnou roli pro obecné přijetí.⁹⁷ Pavel dává k zamyšlení, že činy jeho a jeho spolupracovníků budou korespondovat s obsahem dopisů zaslané místní obci (v. 11), čímž navazuje na verš šestý, ve kterém upozorňuje na možné potrestání neposlušnosti. Ve v. 11b lze znovu vidět odkaz na budoucí Pavlovu návštěvu.

⁹⁵ Srov. KREMER, J. *Druhý list Korintánům*, str. 77.

⁹⁶ Srov. *Příběhy apoštolů. Novozákonní apokryfy II.*, Praha: Vyšehrad, 2003., str. 185

⁹⁷ Srov. RYŠKOVÁ, M. *Pavel z Tarsu a jeho svět*, str. 74-75.

V. 1. 3 PAVLŮV POHLED NA JEHO AUTORITU JAKOŽTO APOŠTOLA (8-11)

Pavel zde ironicky odmítá sebedoporučování protivníků a místo toho se odvolává na „míru“ svého působení, která mu byla darována. Dvanáctý verš se vykazuje chiastickou strukturou: $\epsilon\alpha\upsilon\tau\omicron\upsilon\varsigma - \epsilon\alpha\upsilon\tau\omicron\iota\varsigma - \mu\epsilon\tau\rho\omicron\upsilon\tilde{\nu}\tau\epsilon\varsigma - \sigma\upsilon\gamma\kappa\rho\iota\nu\omicron\nu\tau\epsilon\varsigma - \epsilon\alpha\upsilon\tau\omicron\upsilon\varsigma - \epsilon\alpha\upsilon\tau\omicron\iota\varsigma$. Sloveso $\omicron\upsilon\ \tau\omicron\lambda\mu\tilde{\omega}\mu\epsilon\nu$ („neodvažujeme se“, „nemáme odvahu“) je převzato z druhého verše, stejně jako neurčitá zájmena, která se zde vztahují na odpůrce.⁹⁸ Pavel odmítá neoprávněnou sebechválu protivníků a snaží se ironicky odhalit jejich slabiny a dovést je k sebezpoznání. Hra se slovy $\epsilon\gamma\kappa\rho\iota\nu\alpha\iota$ a $\sigma\upsilon\gamma\kappa\rho\iota\nu\alpha\iota$ vyjadřuje, že se neodvažuje postavit k nim ani vedle nich. Poměřování se podle sebe a dělání se měřítkem pro druhé považuje Pavel za nerozumné. Sloveso $\sigma\upsilon\nu\iota\sigma\tau\acute{\alpha}\nu\omega$ (prokazovat, doporučit) se ve druhém listu do Korintu vyskytuje většinou v pasážích, které týkají odpůrců (srov. 3,1; 5,12; 10,12.18; 12,11).⁹⁹

Ve verši 13 se Pavel nechlubí „bez míry“, ale „podle míry“ pravidla, kterou mu Bůh přisoudil jako jeho podíl a podle níž odešel do Korintu. V této souvislosti tedy $\mu\epsilon\tau\rho\nu$ neznamená prostředek k měření, ale měřené množství, tj. množství autority. $\kappa\alpha\nu\acute{\omega}\nu$ je pravidlo nebo také oblast působení (činnosti).¹⁰⁰ Stejný výraz se v 2 Kor 10 vyskytuje na třech místech: ve v. 13.15 a 16. Je možné, že zde Pavel naráží na rozdělení misijních území na apoštolském sněmu, podle něhož mu připadla misie u pohanů.¹⁰¹ Ve čtrnáctém verši ujišťuje, že do Korintu nepřišel neoprávněně, ale zvěstoval zde evangelium a také založil obec¹⁰², což má být důkazem, že působí v Korintu z Božího pověření. Po stránce obsahu by bylo možné odkázat do 1 Kor 3,6.10: „Já jsem zasadil, Apollos zaléval, ale Bůh

⁹⁸ Chiasmus je stylistická figura, ve které jdou výpovědi „do tvaru kříže“ podle propojení významů. Př.: „Kdo prolíje krev člověka, toho krev bude prolita...“ (Gn 9,6). Název je odvozen z řeckého písmene X („chí“).

⁹⁹ Srov. LAMBRECHT, J. *Second Corinthians*, str. 166.

¹⁰⁰ Srov. Gal 6,16.

¹⁰¹ Srov. Gal 2,9.

¹⁰² Srov. 1,19; 1 Kor 3,6; 4,15; Sk 18,1-8.

dal vzrůst; ... Podle milosti Boží, která mi byla dána, jako rozumný stavitel jsem položil základ a druhý na něm staví.“¹⁰³ Ve v. 15 říká Pavel totéž jinými slovy a doplňuje, že se nechlubí cizími skutky a také má naději, že až víra v Korint’anech bude růst, „bude učiněna nadmíru velkou“ a on bude moci zvěstovat evangelium i v jiných místech (ὑπερέκεινα ὑμῶν = krajiny ležící za vámi).¹⁰⁴ Κόπος (= námaha, úsilí, obtíž; také práce či služba) v Pavlových listech často znamená apoštolské dílo. Výraz ἄλλοτριος (cizí, jiní) je použit i v Řím 15,20, kde se vyskytuje jiný obraz, nicméně paralelní myšlenka: „... nechci stavět na cizím základu“. Pokud se rozšíří jeho misijní území, určitě se ale Pavel nebude chlubit tím, co tam vykonali jiní, kterým území bylo původně svěřeno.¹⁰⁵ V 15b je vyjmenováno, v co Pavel doufá, kde je jeho „naděje“: že bude víra v Korintu růst (kvalitativně růst a prohlubovat se)¹⁰⁶, a tím bude vytvořen prostor pro rozšíření hranic pro kázání radostné zvěsti. Ve verši 16 upřesňuje výrok z 15b. Je zde více patrná geografická konotace ve výrazu ὑπερέκεινα ὑμῶν, tedy „v krajích ležících za vámi“. Spolu s verši 13 a 14 jsou to místa se zeměpisnými podtóny. Pavel zde zdůrazňuje, že mu byl Korint svěřen a on tam jako první hlásal evangelium.¹⁰⁷ To je jeho místo a on rozhodně nechce překračovat své kompetence a s někým se přetahovat. Jeho skutečným doporučením a oprávněním je ovoce jeho misionářské práce, kterým je korintská obec sama.¹⁰⁸ Tím se může chlubit a toto chlubení je vlastně chválením Pána. Tímto úspěchem ho Pán doporučuje. Boží pověření poskytlo Pavlovi autoritu a on ji využil k vybudování viditelné církve.¹⁰⁹

Verš 17 obsahuje zkrácenou citaci z Jer 9,22-23, ve které je falešná sebechvála odmítnuta: „Toto praví Hospodin ‘Ať se moudrý nechlubí svou moudrostí, ať se bohatýr nechlubí svou

¹⁰³ Srov. 1 Kor 4,15.

¹⁰⁴ Srov. COLLINS, R. F. *Second Corinthians*, str. 224.

¹⁰⁵ Srov. Řím 15,20-24.

¹⁰⁶ Srov. 10,6.

¹⁰⁷ Srov. Řím 15,14-33.

¹⁰⁸ Srov. 3,2-3.

¹⁰⁹ Srov. LAMBRECHT, J. *Second Corinthians*, str. 170.

bohatýrskou silou..., chce-li se něčím chlubit, ať se chlubí, že je prozíravý a zná mne; neboť já Hospodin prokazují milosrdenství.“ Tento text je přítomen také v 1 Kor 1,31, kdy je přímo uveden jako citace Starého zákona. Skutečně osvědčený je ten, jehož dosvědčí Bůh, ne ten, kdo se sám doporučuje a vydává za autoritu. Doporučení Boha však není zakotveno ve vnějších znameních (kterých se odpůrci dožadují), ale v církevní obci jakožto „Kristově listu“ (3,1-3). Jsou to znamení, která lze poznat pouze vírou. Pavel se může pochlubit autoritou, kterou mu dal Bůh.¹¹⁰ Tuto autoritu vnímá jako kompetenci spojenou s regiony, ve kterých musí hlásat evangelium, a je také oprávněn tak učinit. Korint do jeho kompetence spadá. Pavel nijak nepřekročil své legitimní povinnosti a překračování u ostatních neuznává.¹¹¹ Verše 14-16 jsou z části opakováním v. 13, přičemž v každém verši dojde ke konkretizaci. Stejně tak jako ve verši 17 i v 18b κύριος s největší pravděpodobností odkazuje k Bohu.¹¹² Ve v. 18 jsou adresáti implicitně vyzváni, aby porovnali Pavla (a jeho doporučení) s odpůrci a vyvodili z toho odpovídající závěry.¹¹³

Ve verších 8 a 12-18 lze rozeznat řadu paralelismů. V. 8: „trochu víc“, „pochlubím se“, „pravomocí“; „kterou mi Pán dal“, „abych u vás stavěl“, „ne bořil“, „nebudu zahanben“. Vv. 12-18 „přesahující hranice“ v. 13.15, „nechceme si zakládat (nechceme se chlubit)“ v. 13, dále kompetence ve v. 13; srov. 15-16; „které Bůh vyměřil v. 13; evangelizace ve verších 14-16; „ten, kterého Pán doporučuje v. 18. Další paralelismus je patrný ve v. 13a, 14a a 15a.¹¹⁴ Všechny tyto verše obsahují negativní formulace, slovesa jsou v množném čísle první osoby a ve všech se mluví o přesahování, rozšiřování hranic či rozpínání.¹¹⁵

¹¹⁰ Srov. COLLINS, R. F. *Second Corinthians*, str. 226.

¹¹¹ Srov. KREMER, J. *Druhý list Korinťanům*, str. 79.

¹¹² Srov. RYŠKOVÁ, M. *Pavel z Tarsu a jeho svět*. Praha: Karolinum, 2014, str. 384.

¹¹³ Srov. KLAUCK, H. - J. 2. *Korintherbrief*, str. 28.

¹¹⁴ Paralelismus je stylistickým prostředkem, kdy se část sdělení (verše) vzápětí s menší nebo větší obměnou opakuje (ať už ve stejném nebo úplně opačném smyslu).

¹¹⁵ LAMBRECHT, J. *Second Corinthians*, str. 167.

Po tomto výkladu by se dala vystopovat rámovací funkce v. 12 a vv. 17-18, které tvoří terminologické prvky tvořící inkluzi: „ti, kteří doporučují sami sebe“ ve v. 12 s „ne ten, který doporučuje sám sebe“ v 18a. V těchto verších se shodují i negativní tvrzení „ztrácejí soudnost“ (nejsou moudří, v. 12) a „ne ten, kdo... je osvědčený“ (v. 18a). Na začátku i na konci této pasáže Pavel obviňuje své odpůrce ze sebedoporučování či vzájemného doporučování, které považuje za nesmysl, za postoj, který nemá žádnou cenu. Verše 13-16 jsou jádrem perikopy. Pavel zde mluví o sobě a o tom, co udělal a v co doufá. Nechce se chlubit prací, která není jeho vlastní. Uvádí, co učiní (a neučiní), brání se a polemickým způsobem srovnává sebe se svými odpůrci.¹¹⁶ Celková struktura je pak soustředná: v. 12 (a), vv. 13-16 (b) a vv. 17-18 (a').¹¹⁷

¹¹⁶ LAMBRECHT, J. *Second Corinthians*, str. 169-170.

¹¹⁷ Soustředná struktura je taková, ve které několik výpovědí sdílí jeden “střed” (myšlenku).

V. 2 2 KOR 11

1. Kéž byste ode mne snesli trochu nerozumu – ano, snášejte mne! 2. Vždyť vás žárlivě střežím Boží žárlivostí; zasnoubil jsem vás jedinému muži, abych vás jako čistou pannu odevzdal Kristu. 3. Obávám se však, aby to nebylo tak, jako když had ve své lstivosti oklamal Evu, aby totiž vaše mysl neztratila nevinnost a neodvrátila se od upřímné oddanosti Kristu. 4. Když někdo přijde a zvěstuje jiného Ježíše, než jsme my zvěštovali, nebo vám nabízí jiného ducha, než jste dostali, nebo jiné evangelium, než jste přijali, klidně to snášíte! 5. Mám však za to, že nejsem v ničem pozadu za těmi veleapoštolý! 6. I když mi chybí výmluvnost, poznání mi nechybí; to jsme vám pokaždé a v každém ohledu ukázali. 7. Nebo jsem se snad dopustil hříchu, když jsem sám sebe ponižoval, abyste vy byli vyvýšeni, že jsem vám totiž evangelium zvěstoval zadarmo? 8. Jiné církve jsem okrádal, když jsem od nich přijímal podporu, abych mohl sloužit vám. 9. Když jsem byl u vás a měl jsem nedostatek, nikomu jsem nebyl na obtíž, neboť čeho se mi nedostávalo, doplnili bratří, kteří přišli z Makedonie. Ve všem jsem jednal a budu jednat tak, abych pro vás nebyl břemenem. 10. Jakože je při mně pravda Kristova, tato moje chloubka nebude v achajských končinách umlčena! 11. Proč na tom trvám? Snad proto, že vás nemám v lásce? Bůh ví, že mám! 12. Ale jak to dělám, budu dělat i nadále; nechci dát příležitost těm, kdo by se rádi chlubili, že si počínají jako my. 13. Jsou to falešní apoštolové, nepoctiví dělníci, přestrojení za apoštoly Kristovy. 14. A není divu, vždyť sám satan se převléká za anděla světla; 15. není tedy nic překvapujícího na tom, že se jeho služebníci převlékají za služebníky spravedlnosti. Jejich konec bude jako jejich skutky! 16. Opakují: ať si nikdo nemyslí, že jsem tak nerozumný! Ale i kdyby si to někdo o mně myslel: přijměte mne i jako nerozumného, dovolte mi, abych se také já něčím maličko pochlubil. 17. Co teď říkám, neříkám ve jménu Páně, nýbrž jako z nerozumu, v této roli vychloubáče. 18. Když se tak mnozí chlubí vnějšími věcmi, pochlubím se i já. 19. Vy, kteří jste tak rozumní, rádi snášíte nerozumné. 20. Ochotně snášíte, když vás někdo zotročuje, když vás někdo vyjídá, když vás obírá, když vás přezírá, když vás bije do tváře. 21. Musím přiznat, že na něco takového jsem příliš slabý! Ale čeho se odváží někdo jiný – teď mluvím jako z nerozumu – toho se odvážím i já. 22. Oni jsou Hebrejci? Já také! Jsou Izraelci? Já také! Jsou potomky Abrahamovými? Já také! 23. Jsou služebníky Kristovými? Odpovím obzvláště nerozumně: já tím víc! Namáhal jsem se usilovněji, ve vězení jsem byl vícekrát, ran jsem užil do sytosti, smrti jsem často hleděl do tváře. 24. Od Židů jsem byl pětkrát odsouzen ke čtyřiceti ranám bez jedné, 25. třikrát jsem byl trestán holí, jednou jsem byl kamenován, třikrát jsem s lodí ztroskotal, noc a den jsem jako trosečník strávil na širém moři. 26. Častokrát jsem byl na cestách – v nebezpečí na řekách, v nebezpečí od lupičů, v nebezpečí od vlastního lidu, v nebezpečí od pohanů, v nebezpečí ve městech, v nebezpečí v pustinách, v nebezpečí na moři, v nebezpečí

mezi falešnými bratřími, 27. v námaze do úpadu, často v bezesných nocích, o hladu a žízni, v častých postech, v zimě a bez oděvu. 28. A nadto ještě na mne denně doléhá starost o všechny církve. 29. Je někdo sláb, abych já nebyl sláb spolu s ním? Propadá někdo pokušení, abych já se tím netrápil? 30. Mám-li se chlubit, pochlubím se svou slabostí!

31. Bůh a Otec Pána Ježíše, pozeňnaný na věky, ví, že nelžu. 32. Místodržitel krále Areyty dal hlídat brány města Damašku, aby se mne zmocnil, 33. byl jsem však v koši spuštěn otvorem v hradbách, a tak jsem unikl jeho rukám.

V. 2.1 PAVEL KORINTĀNŮM A SUPERAPOŠTOLŮM (1–15)

Nový oddíl začíná hned v úvodu prosbou, aby Korint'ané snesli Pavlovu „pošetilost“. Tato „první sebechvála“ je přípravou na následnou „bláznovskou řeč“. Pavel se cítí být nucen vysvětlit způsob řeči, který působí pošetile (vv. 1-6), a poodhalit tím zlobu protivníků, kteří mu vyčítají, že se zřiká obživy od obce (vv. 7-15).

PAVLOVA HORLIVOST (1-6)

V prvním verši je nadnesena prosba, aby místní snesli jeho nerozum (αφροσύνη = „nerozum“, „pošetilost“ i „nemoudrost“). Za nemoudrost Pavel považuje předchozí chválu svého působení ve vv. 13-16 kapitoly 10, kterou dále rozvádí, zejména v 11,16-12,10.¹¹⁸ První část verše je vyjádřením nenaplnitelného přání, které se v části druhé změnilo v dosažitelné. Pavel ve skutečnosti považuje své přání za realizovatelné. Spojení ἀνέχεσθε μου vyjadřuje prosbu „snášejte (vydržte, sneste) mne“; příp. i „nechte si ode mne líbit“ (blahovlnně). Pavel si je plně vědom, že vše, co dělá (smí dělat), je darem od Boha a nemá na tom nejmenší zásluhu. Vyjádřením naděje v porozumění místní obce se snaží (v duchu *captatio benevolentiae*) upoutat jejich pozornost a získat nazpět (zdá se) ztracený zájem a přízeň. Jedním

¹¹⁸ Srov. LAMBRECHT, J. *Second Corinthians*, str. 173.

z důvodů Pavlovy horlivosti pro obec, která se zdá být v ohrožení, je to, že mu byla svěřena jakožto nevěsta Kristova. Druhým důvodem je to, že obec snáší jeho protivníky. Pavel si uvědomuje, že se nemusí bát srovnávat se s nimi.¹¹⁹ V tomto verši se také poprvé v kapitolách 10-13 objevuje pojem „bláznovství“.

V první části druhého verše svou žárlivost pro Korint'any nazývá „žárlivostí Boží“ a srovnává ji s Hospodinovou horlivostí pro Izrael (ζήλος = horlivost, žárlivost). Tento motiv se objevuje např. V Iz 9,6: „Jeho vladařství se rozšíří... Horlivost Hospodina zástupů to učiní.“¹²⁰ Ve druhé části verše Pavel použil obraz družby (nebo starosvata), který má nevěstu přivést jejímu ženichovi neporušenou. Pavel obec zasnoubil jedinému „muži“, a to Kristu, jako manželku.¹²¹ Spočívá tedy na něm úkol předat ji jako čistou pannu při parúsii, která je chápána jako svatba.¹²² Pavlova interpretace tohoto obrazu koresponduje s výroky o manželském vztahu Hospodina a Izraele, jak jej vnímal Starý zákon např. V Oz 1-3; Iz 50,54; 54,5; 62,5, Jer 3; Ez 16 a jinde. Dle židovské interpretace je to také téma Písně písní. V Novém zákoně označování Ježíše jako ženicha můžeme nalézt např. v Mk 2,19¹²³ a v podobenství o svatbě (Mt 22,1-14; 25,1-13; srov. Zj 19,7). Pavlova žárlivost se týká minulosti, kdy Korint'any zasnoubil (obrácení a křest) a budoucnosti, kdy je má dovést do manželství (parúsie a setkání s Kristem). Pavlova role, tak jak ji vnímá, je pozorovat chování obce a střežit ji, mezi zasnoubením a manželstvím. Podle židovského zvyku je zasnoubení již součástí „manželství“, i když ještě nevěsta nevkročila do ženichova domu. Duch je pak darem zasnoubení.¹²⁴

¹¹⁹ Srov. LAMBRECHT, J. *Second Corinthians*, str. 172.

¹²⁰ Srov. Ex 20,5; 34,14.

¹²¹ Srov. KREMER, J. *Druhý list Korint'anům*, str. 82.

¹²² Srov. 1 Sol 5,23; 5,27.

¹²³ Srov. Jan 3,29.

¹²⁴ Srov. LAMBRECHT, J. *Second Corinthians*, str. 173.

Ve třetím verši Pavel uvádí důvody pro svou pastorační péči. Používá pro to srovnání s židovským výkladem příběhu o pokušení (podle Gn 3), kdy had, který je ztotožňován s ďáblem, použil lsti k tomu, aby oklamal Evu a pohlavně ji svedl.¹²⁵ Obec je vystavena pokušení. Svádí ji protivníci, které se Pavel snaží potříit a nazývá je dokonce „služebníky Satana“ (v. 15).¹²⁶ Mohlo by se snadno stát, že tím bude ryzost a čistá odevzdanost Kristu narušena. „Upřímnost“ v oddanosti Kristu ukazuje na připoutanost a oddanost celé osoby.¹²⁷

Jako druhý argument pro svůj vášnivý vztah ke Korint’anům Pavel uvádí, že „snášejí“ když jim někdo, kdo přišel zvenčí, káže „jiného Ježíše“ (v. 4). S kázáním „jiného Ježíše“ spojuje přijímání „jiného ducha“ a „jiného evangelia“. Tedy podle Pavla jeho protivníci nezvěstují pravé evangelium.¹²⁸ Není zde však specifikováno, v čem se učení odlišuje a nelze tak samozvané apoštoly zařadit do nějaké konkrétní skupiny. Nevíme tak, zda to byli, podobně jako listu Galat’anům (Gal 1,6-9), judaisté, kteří učili, že aby spása skrze Krista byla účinná, musí křesťané z pohanství přijmout obřízku, tj. začlenit se formálně do Izraele, nebo zda to jsou blouznivci, které Pavel odmítá v 1 Kor, kteří vyprazdňovali zvěst o ukřižovaném Kristu učením lidské moudrosti, nebo se jejich učení liší nějakým jiným způsobem. Korintská obec dělá přesný opak toho, co po nich Pavel chtěl, upřednostňují (snáší) opak toho, co jim hlásal. Ve verši je to pěkně vyjádřeno rytmickým opakováním, kdy na jedné straně je postaveno to, co obec přijímá a na druhé vyjádření nesouhlasu (distanc) Pavla (vzhledem k použití množného čísla i jeho spolupracovníků) od takového jednání, se zakončením ve výtce:

A „Když někdo přijde a zvěstuje jiného Ježíše“

B „než jsme vám zvěstovali“

¹²⁵ Srov. 1 Tim 2,14.

¹²⁶ Srov. LAMBRECHT, J. *Second Corinthians*, str. 174.

¹²⁷ Srov. COLLINS, R. F. *Second Corinthians*, str. 213.

¹²⁸ Srov. 10,12-13.

A „nebo vám nabízí jiného ducha“

B „než jste dostali“

A „nebo jiné evangelium“

B „než jste přijali“

C výtka (výčitka) „klidně to snášíte!“

Minulé časy se týkají doby korintské konverze. Trojice „Ježíš, duch, evangelium“ se kromě tohoto místa nikde v Pavlových dopisech nevyskytuje. Je zde také patrný posun od ἄλλως („jiný“, „jiného druhu“) k ἑτέρως („jiný“, „odlišný“, „cizí“), který pravděpodobně zásadně na významu nic nemění¹²⁹ a od λαμβάνω („přijímat“, „dostat“, „získat“) k δέχομαι („přijímat“, „dostat“), opět nejspíš beze změny významu, s vyvrcholením v ἀνέχομαι („snést“, „vydržet“, „strpět“; také „nechat si líbit“).¹³⁰ Co Pavel přesně myslí „jiným Ježíšem“ není jasné, s největší pravděpodobností se však jedná o synonymum pro „jiné evangelium“, tedy o hlásání odlišného obsahu radostné zvěsti, než jak jej hlásal Pavel a jeho spolupracovníci.

V pátém verši se objevuje třetí argument Pavlovy angažovanosti. On se necítí slabší než jeho odpůrci. Pro jejich namyšlenost je nazývá ὑπερλίαν ἀπόστολοι („nadapoštolové“, „veleapoštolové“).¹³¹ Dříve se soudilo, že tím myslí původní apoštoly v Jeruzalémě. Alfred Plummer ve svém komentáři zastává názor, že tento termín možná vytvořil sám Pavel.¹³² Tito „veleapoštolové“ pravděpodobně nejsou apoštolové Jeruzaléma nebo někdo z Dvanácti, ale někdo, kdo se do Korintu „vetřeli“ a o nichž Pavel mluví ve v. 4.

¹²⁹ Jinak je tomu v Gal 1,6-7, kde se s tímto posunem můžeme také setkat.

¹³⁰ Srov. LAMBRECHT, J. *Second Corinthians*, str. 180.

¹³¹ Srov. 12,11.

¹³² PLUMMER, P. *The Second Epistle of Paul the Apostle to the Corinthians*, Cambridge: Cambridge University Press, 1911, str. 154

V šestém verši Pavel uznává, že na rozdíl od „vetřelců“ je ἰδιώτης, tedy laik (nebo také amatér, nevzdělaný člověk) v rétorice (= „chybí mu výmluvnost“). V poznání tomu tak ale rozhodně není. Původně „ἰδιώτης“ odkazovalo na ty, kteří se neúčastnili na veřejném životě a žili ἰδίᾳ („pro sebe“, odděleně svým vlastním životem). Později se význam přenesl a totéž slovo znamenalo „bez tréninku“ nebo „bez dovedností“. Paul Barnett ve svém komentáři však tvrdí, že Pavlovy slovní dovednosti musely být přinejmenším přiměřené a pravděpodobně značné, i když mu možná chyběla profesionalita vyškoleného rétora.¹³³ Vzhledem k celému Pavlovu životu je to tvrzení vcelku přijatelné. Neznamená to ale, že by nemohl trpět fyzickou, případně psychologickou, překážkou v mluvení.¹³⁴ Objevují se i názory, že by mohlo jít o onen „trn v těle“, který zmiňuje v. 7 kapitoly 12. Ať je to s řečí jakkoli, poznání Pavlovi nechybí, a to je důležité. Poznáním se zde míní vědomí plného významu evangelia a úsilí (poslání) zprostředkovat je všem Korint'ánům. Na konci šestého verše přechází Pavel od jednotného k množnému číslu. Již nereaguje na chyby, které jsou vyčítány jemu osobně, ale mluví i za své spolupracovníky a ujišťuje, že o pravosti jejich „poznání“ nemůže být pochyb. Fráze ἑν παντί („ve všech směrech“, „zcela“) se ve 2 Kor vyskytuje poměrně často (4,8; 6,4; 7,5.16; 8,7; 9,8.11; 11,9). Vzhledem ke gramatice v originále tohoto textu, která je poněkud zmatečná, existují důvodné obavy, že je text poškozen.¹³⁵

CO OPRAVDU ZNAMENÁ, ŽE SE APOŠTOL ZŘEKL ODMĚNY 7-15

Pavlovi protivníci považovali zřeknutí se protislužby za nedostatek autority. Pavel nevyužíval privilegií, která apoštolům náležela, to byl zřejmě jeden z argumentů, který se zdá být směšný, ale hrál

¹³³ Srov. BARNETT, P. *The Second Epistle to the Corinthians*, Grand Rapids: Eerdmans, 1997, str. 510

¹³⁴ Srov. RYŠKOVÁ, M. *Pavel z Tarsu a jeho svět*, str. 75.

¹³⁵ Srov. LAMBRECHT, J. *Second Corinthians*, str. 175.

velkou roli (pro členy místní obce). V sedmém verši Pavel začíná ironickou otázkou, zda se dopustil hříchu, když zvěstoval evangelium zadarmo. Pavlova práce rukama, kterou pohrdali, jej ponížila, ale vedla k vyvýšení Korint'anů, tedy k jejich přivedení k víře. Slovní hříčka ταπεινῶν („ponižoval“, „pokořil“, „snížil“- „...když jsem sám sebe ponižoval...“, doslova „učinil jsem se pokorným“) – ὑψωθῆτε („vyvýšení“, „povýšení“ – „...abyste vy byli vyvýšeni...“) odpovídá schématu ponížení a vyvýšení v křesťanském hymnu ve Flp 2,6-11.¹³⁶ Tyto kontrastující výrazy se vyskytují i v Ježíšových slovech (Lk 14,11; 18,14; Mt 23,12). Výrazné ὑμεῖς („vy“) může odkazovat na misijní cíl Pavlova chování.¹³⁷

Ve v. 8 Pavel v polemické obraně proti křivým obviněním vysvětluje, že se podpory mohl zříci, protože „okrádal“ jiné obce a bral od nich odměnu za službu v Korintu. Sloveso σολάω („okrást“, „oloupit“) je velmi silné¹³⁸, zde použité ironicky. Spolu se slovem ὀψώνιον („žold“, „mzda“) předkládá vojenský jazyk podobně, jako tomu bylo v 10,3-6 a v 1 Kor 9,7a: „Který voják slouží za vlastní peníze?“. V Korintu tím pádem ale nebyl nikomu na obtíž (οὐ κατενάρκησα, v. 9), a to ani v případě, kdy měl nedostatek. Paralelní výraz ἐμαυτὸν ἐτήρησα („nebyl břemenem“) v 9c se vyskytuje v celém Novém zákoně pouze v kapitole 12 vv. 13 a 14.¹³⁹

Pavla v nouzi podpořili křesťané z Filip (Flp 4,10-20). Ve Flp 4,15-16 dokonce píše, že tato obec je jedinou výjimkou, která se účastní na nákladech spojených s jeho misijní činností: „I vy to víte, Filipští, že v počátcích evangelia, když jsem vyšel z Makedonie, ani jedna církev se nepodílela se mnou v příjmech a vydáních, jen vy sami; vždyť i do Tesaloniky víc než jednou jste mi poslali na mé potřeby“. Pavel zde nevysvětluje, proč si nebere pomoc i od Korint'anů, jen je ujišťuje, že svůj postoj nezmění a

¹³⁶ Srov. 2 Kor 8,9

¹³⁷ Srov. REYMOND, R. L. *Paul. Missionary Theologian. A Survey of his Missionary Labours and Theology*, str. 91.

¹³⁸ Srov. Řím 2,22.

¹³⁹ Srov. LAMBRECHT, J. *Second Corinthians*, str. 176.

nadále jim nebude na obtíž. Chtěl si zachovat nezávislost a tím i zůstat chráněný před případnou manipulací.¹⁴⁰

Verš 10 pravděpodobně obsahuje odkaz na přísahu z Řím 9,1: „Mluvím pravdu v Kristu“ a 2 Kor 1,18: „Bůh je věrný“. V tomto verši se opět objevuje „chlouba“, kterou je očima korintské obce Pavlova „slabost“ v tom, že si nenechává vyplácet mzdu za svou činnost. Výslovná zmínka o Acháji by mohla naznačovat, že by mohlo jít o území, kde nejsou s Pavlovým postojem k zajištění si obživy vlastní prací všichni ztotožnění.¹⁴¹

Aby obhájil svou pozici a vymezil se vůči nařčení, že nemá ke Korint'ánům dostatek lásky, odkazuje se Pavel na Boha ujištěním „Bůh to ví“.¹⁴² Bůh sám ví, jak Pavel Korint'any miluje (explicitně vyjádřeno ve 12,15). Jazyk je velmi emotivní. Pavlovi samozřejmě na Korint'anech záleží. Se stejným odvoláním se na Boha se můžeme setkat i v 11,31 a 12,2.3.

Dvanáctý verš uzavírá oddíl o Pavlově odmítnutí „mzdy“. Prohlašuje zde, že ani v budoucnu odměnu nepřijme. Na otázku „proč“ vyřčenou ve v. 11 odpovídá důvodem, který ho k takovému rozhodnutí vedl. Nechce, aby se odpůrci, kteří si nejspíš sami nechají rádi sloužit, na něj nemohli v budoucnu odvolávat.¹⁴³ Přijímáním darů a peněz od Korint'ánů se také oponenti dostávají do přátelství a tím by se Pavel vlastně postavil na jejich úroveň v případě, že by jednal stejně. Takto (kázáním „zadarmo“) se de facto proti svým protivníkům vymezil a tím jim uzmul možnost stát se rovnocennými.¹⁴⁴

¹⁴⁰ Srov. 1 Kor 9,4-18.

¹⁴¹ Srov. COLLINS, R. F. *Second Corinthians*, str. 218-219.

¹⁴² Srov. 12,2; Jan 21,15.

¹⁴³ Srov. LAMBRECHT, J. *Second Corinthians*, str. 177-178.

¹⁴⁴ Srov. COLLINS, R. F. *Second Corinthians*, str. 219.

Ve v. 13 Pavel velmi ostře pojmenovává své protivníky, o kterých se v tehdejších polemikách používaly pojmy jako „pseudoapoštolové“¹⁴⁵, pseudoproroci, „falešní bratři (2,17; 11,26; Gal 2,4), „podvodní dělníci“.¹⁴⁶ Termín ψευδαπόστολοι může znamenat buď apoštola, který není ve skutečnosti apoštol, nebo apoštola, který káže to, co je falešné a hlásá „jiné“ evangelium, případně obojí. Následující popis „přestrojení za apoštoly Kristovy“ vysvětluje, že „falešní apoštolové“ předstírají, že jsou Kristovými posly, ačkoli jimi nejsou. Μετασχηματίζω („přetvářovat se“, „vydávat se“) se vyskytuje v 1 Kor 4,6 a přesný význam je diskutován. Ve Fil 3,21 tento výraz Pavel používá k proměně těla. Ve 2 Kor 11,13 je význam jasně pejorativní. Odpůrci se „maskují“, „sami sebe vytvářejí“. Zatímco v 10,7 se zdá, že Pavel přijímá, že i odpůrci patří Kristu, zde a ve vv. 14-15 je jejich skutečná identita zjevná. I sám Satan se přestrojil za anděla smrti (v. 14). Odkazy na Satana, který se změnil v podobu anděla, jsou uvedeny v Apokalypse Mojžíše 17,1-2 a v Životě Adama a Evy 9,1. Není tedy nic překvapujícího na tom, že se jeho služebníci mohou přestrojit také za služebníky spravedlnosti, za apoštoly (v. 15). Odhalení svých protivníků Pavel uzavírá eschatologickým prohlášením, které obsahuje skrytou hrozbu.¹⁴⁷

¹⁴⁵ Srov. Mt 7,15.

¹⁴⁶ Srov. špatní dělníci ve Flp 3,2 jako označení judaistických protivníků.

¹⁴⁷ Srov. 5,10; Řím 2,6; Fil 3,19.

V. 2.2 BLÁZNOVSKÁ ŘEČ (16-33)

ÚVOD K BLÁZNOVSKÉ ŘEČI (16-21)

Na začátku bláznovské řeči Pavel udává její důvod a ironicky poukazuje na to, že Korint'ané přece dovedou snášet i jeho pošetilé protivníky. V šestnáctém verši, s odvoláním zpět na 11,1 prosí, aby mu dopřáli trochu té pošetilsti. Na jedné straně mu to připravuje půdu pro následující verše plné chlubení a zároveň s tím se vymezuje vůči svým odpůrcům a ironickým jazykem jejich chování odsuzuje.¹⁴⁸

Slovem „opakují“ na začátku v. 16 Pavel odkazuje zpět na v. 1. Dále se zde v překladu objevuje dvakrát „nerozum“ a jednou „chlouba“. V řeckém textu je pro nerozumné chování použit obrat δόξη ἄφρονα a ἄφρονα δέξασθέ a pro chlubení καυχῆσωμαι. I zabarvení těchto slov slovních spojení) ukazuje na Pavlovo vymezení se proti těm, kteří jej kritizovali. První spojení lze přeložit jako „oslavu nerozumnosti“ (nemoudrosti, pošetilsti) a je jich použito v souvislosti s protivníky. V momentě, kdy Pavel mluví o své osobě („... abych se také já něčím maličko pochlubil“), přechází k mírnějšímu výrazu pro pošetilst καυχῆσωμαι. Vzhledem k tomu, v jakých souvislostech používáme sloveso δοξάζω, lze říci, že Pavel opět použil sarkastický jazyk k tomu, aby ukázal, že jeho odpůrci místo Boha oslavují „nemoudrost“, že se tedy, de facto, proti Bohu staví.¹⁴⁹

Vedle toho tento slovník odkazuje na již použité výrazy κατα σάρκα, κατα κύριον („podle těla“,¹⁵⁰ „podle Pána“). Pavel ví, že chlubení není κατα κύριον a jeho životnímu společenství s Pánem neodpovídá (v. 17).¹⁵¹ Kdo se chlubí sebou, má sebe za měřítko, opomíjí milost, která mu byla darována.¹⁵² Pavel tak

¹⁴⁸ Srov. LAMBRECHT, J. *Second Corinthians*, str. 187.

¹⁴⁹ Srov. COLLINS, R. F. *Second Corinthians*, str. 224-225.

¹⁵⁰ Viz 10,2.

¹⁵¹ Srov. 10,17.

¹⁵² Srov. 4,7; 1 Kor 15,9.

přesto činí a ponižuje tak sebe sama tím, že sestupuje na úroveň protivníků (v. 18). Bude sestupovat do „podstaty“ (ὀψόστασις) vychloubání slovy, jež budou následovat ve vv. 22-33. Slovo πολλοὶ může znamenat „mnozí“, jak je uvedeno v překladu, ale taktéž „většina“. Může to tedy znamenat, že protivníci tvoří početnou skupinu, nebo také, že ve „snášení vychloubačů“ je zainteresována většina obce.¹⁵³ Potom by to vysvětlovalo i obrovský zápal, se kterým Pavel křesťanům do Korintu píše s místy velmi emotivně zabarvenými.¹⁵⁴

V devatenáctém verši uvádí důvod pro své rozhodnutí chovat se jako pošetilec.¹⁵⁵ Opět ironicky zde prohlašuje, že „chytří“ lidé rádi nemoudré snesou, aniž by jejich hloupé jednání nějak zaznamenali. Proč by tedy neměli snést takové chování od Pavla, když jim to vlastně konvenuje (v. 16).

Ve dvacátém verši je zaznamenán výčet toho, co si Korintané nechají od „nerozumných“ nejen líbit, ale dokonce to snášejí s ochotou (ἀνέχομαι = blahovolně snášet). Tento seznam navazuje na v. 4: „Když někdo přijde a zvěstuje jiného Ježíše, než jsme my zvěstovali, nebo vám nabízí jiného ducha, než jste dostali, nebo jiné evangelium, než jste přijali, klidně to snášíte!“ Zde je upřesnění, co s sebou „jiný Ježíš“, „jiné evangelium“ a „jiný duch“ nese. 1. „Zotročuje“ (καταδουλοῖ).¹⁵⁶ Předpona κατα zvyšuje pejorativní smysl. Je jediná další pasáž v Novém zákoně, kde je tento výraz použit, a to v Gal 2,4, kde zotročení spočívá v nuceném dodržování Zákona. Ve 2 Kor 11,20 není význam takto zřejmý. Nejasnou myšlenku otroctví pravděpodobně určují následující slovesa. 2. „Vyjídá“ (κατασθίει).¹⁵⁷ 3. „Obírá“ (λαμβάνει). Tomuto výrazu lze také rozumět více způsoby. Může označovat „přebírání“ učedníků, kdy jsou „obráni“ o svého původního učitele nebo mohou být Korintané obráni o majetek, případně na ně

¹⁵³ Srov. 2,17.

¹⁵⁴ Srov. COLLINS, R. F. *Second Corinthians*, str. 227.

¹⁵⁵ Srov. 1 Kor 4,10.

¹⁵⁶ Srov. 1,24; 1 Petr 5,3.

¹⁵⁷ Srov. 1 Kor 9,4; Mk 12,40; Lk 20,47.

může někdo dokonce vztáhnout ruku. 4. „Přezírá“ (ἐπαίρεται) může znamenat, že tolerují, když se nad ně někdo povyšuje. 5. „Bije do tváře“ (εἰς πρόσωπον δέρει) je výrazem pro pohrdání, jednání bez úcty.¹⁵⁸

Ve v. 21 Pavel možná posměšně poznamenává, že na takové jednání, které je zmíněné v předcházejícím verši, on tedy nemá, na něco takového je „příliš slabý“.¹⁵⁹ Text by se ale dal také interpretovat slovy „na toto nemám žaludek“. Tedy tak, že všechny věci zmíněné ve v. 20 se mu bytostně příčí, protože jsou v plném rozsahu zavrženíhodné a on sám by se k takovému jednání nikdy nesnížil.¹⁶⁰

APOŠTOLOVA SEBECHVÁLA. JEHO NÁMAHA A UTRPENÍ (22-33)

Po krátkém srovnání s tituly, jimiž se chlubí protivníci, následuje doklad toho, proč je Pavel více než kdo jiný služebníkem Krista. Činí tak formou promyšleně strukturovaného „katalogu peristásí“, který uzavírá zmínkou o útěku z Damašku ve vv. 30-33.

Ve vv. 22-23b nacházíme Pavlovo srovnávání se s protivníky výčtem titulů. První tři se týkají původu: „Oni jsou Hebrejci? ... Jsou Izraelci? ... Jsou potomky Abrahámovými?“. Je nepravděpodobné, že by chtěl Pavel termínem Ἑβραῖοί poukazovat na znalost hebrejštiny.¹⁶¹ Rovněž tak není jisté, že se použitím slova „Hebrejci“ jedná o narážku na dřívější pobyt v Palestině. Pavel nejspíš prostě jen říká, že je také „Žid“. Po prvním, dalo by se říci „rasovém“ termínu následuje kategorie „náboženská“. Oponenti

¹⁵⁸ Srov. KREMER, J. *Druhý list Korint'ánům*, str. 87-88.

¹⁵⁹ Srov. 10,10.

¹⁶⁰ Srov. LAMBRECHT, J. *Second Corinthians*, str. 190.

¹⁶¹ Srov. Flp 3,5; Sk 6,1.

i Pavel jsou Ἰσραηλιταί a patří tak k vyvolenému lidu.¹⁶² Jde tedy o zdůraznění původu, příslušnosti k vyvolenému národu a zaslíbením jemu daným.¹⁶³

Třetí titul by se možná dal nazvat kategorií „teologickou“. Jsou σπέρμα Ἀβραάμ, dědici zaslíbení daných Abrahamovi.¹⁶⁴ Není zde popsán žádný zvláštní vztah k Zákonu, lze tedy předpokládat, že Židé honosící se těmito tituly nepatří nutně k judaistům, které Pavel potírá v listu Galatským a Římanům, ale spíše mohlo jít o židokřesťany ovlivněné prognostickými tendencemi. Na tyto tři tituly reaguje Pavel třikrát důrazným κἀγὼ („Já také!“). Toto ujištění se objevuje v této perikopě celkem šestkrát. Kromě tohoto verše ještě ve v. 16,18 a 21.¹⁶⁵

V. 23a navazuje na 10,7. Říká-li někdo o sobě, že je Kristův, jakým právem toto privilegium odpírá druhému? V tomto verši Pavel mluví o služebnících Krista. I on jím je, jen má odlišnou představu, co taková služba znamená a o této pravdě je přesvědčen. Je služebníkem Kristovým více než ti, kteří se za ně vydávají. Podle v. 15 však vznášejí falešný nárok na to být apoštoly. Tento titul je darem milosti, ne pro osobní slávu.¹⁶⁶

„Odpovím obzvlášť nerozumně“ (παραφρονῶν λαλῶ). Zde použité παραφρονῶν znamená více než jen „nerozumně“, spíše se dá přeložit jako „šíleně“.¹⁶⁷ Jde tedy o mnohem silnější výraz než v minulých verších (vv. 16.17.19). Po trojnásobném κἀγὼ ve verši 22 Pavel mění formulaci odpovědi. On není jen rovnocenný svým soupeřům. Má něco navíc (ὕπερ ἐγώ, „Já víc“), něco, po čem jeho

¹⁶² Srov. Řím 11,1; Fil 3,5.

¹⁶³ Srov. TIWALD, M. *Hebräer von Hebräern. Paulus auf dem Hintergrund frühjüdischer. Argumentation und biblischer Interpretation*. Freiburg im Breisgau: Herder, 2008, str. 157-158.

¹⁶⁴ Srov. Řím 9,7; 11,1; Jan 8,33.

¹⁶⁵ Srov. KREMER, J. *Druhý list Korinťanům*, str. 88.

¹⁶⁶ Srov. 4,7; 1 Kor 15,9.

¹⁶⁷ Srov. LAMBRECHT, J. *Second Corinthians*, str. 191.

protivníci nejspíš opravdu netouží, a to něco utvářelo Pavlův život do podoby, v jaké se ocitl. Plné odevzdanosti Kristu.¹⁶⁸

Pavlův život formovaly čtyři situace. 1. námaha,¹⁶⁹ 2. vězení,¹⁷⁰ 3. rány¹⁷¹ a 4. nebezpečí smrti.¹⁷² To považuje za pravé následování Krista. Snášet potupu, utrpení, neporozumění, dokonce i smrt. Proto se Pavel chlubí svou slabostí, svou účastí na Kristových utrpeních. Jeho protivníci právě toto postrádají. Je možné, že termín κόπος, zde přeložený jako „námaha“, znamená službu, tedy apoštolské kázání, nikoli manuální práci.¹⁷³ „Nebezpečí smrti“ zde může mít funkci vyvrcholení.

Tyto všeobecné údaje Pavel v následujících verších dokládá zkušenostmi, které mu utkvěly v paměti. Ve v. 24 zmiňuje, že byl od Židů pětkrát odsouzen ke čtyřiceti ranám bez jedné. Podle Dt 25,3 bylo 40 ran bez jedné nejvyšší mírou trestu: „Smí jej dát zmrskat nejvýše čtyřiceti ranami, aby tvůj bratr nebyl před tebou zlehčen, kdyby mu při mrskání přidal více ran“.¹⁷⁴ Ve v. 25 píše o trojím bití holí (ράβδίς), jednom kamenování (λιθοβολέω) a trojím ztroskotání (ναύαγέω). Bití holí nesmělo být římskými úřady vykonáváno na římských občanech, kterým Pavel snad byl.¹⁷⁵ Kamenováním může být myšleno to v Lystře, které popisují Sk 14,19: „Tu se tam objevili Židé z Antiochie a Ikonie, strhli lidi na svou stranu a začali Pavla kamenovat. Když mysleli, že je mrtev, vyvlekli ho z města“. O trojím ztroskotání nelze říci nic konkrétního. Může zde být narážka na 1,8, kde jsou zmíněny jakési těžkosti,

¹⁶⁸ Srov. COLLINS, R. F. *Second Corinthians*, str. 231.

¹⁶⁹ Srov. 6,5; 1 Sol 2,9; 1 Kor 15,9n.

¹⁷⁰ Srov. Flp 1,7.13; Flm 1; Sk 16,23-40.

¹⁷¹ Srov. v. 24.

¹⁷² Srov. 1,6; 4,7nn.

¹⁷³ Srov. v. 27.

¹⁷⁴ Srov. Mt 10,17.

¹⁷⁵ Srov. RYŠKOVÁ, M. *Pavel z Tarsu a jeho svět*, str. 76-77; Sk 16,22-24.37; 22,23-29.

ale jaké to konkrétně byly, se nedozvíme. Pokud jde o ztroskotání popisované ve Sk 27,39-44, šlo o jinou, pozdější, událost při cestě do Říma.¹⁷⁶

V. 26 popisuje odlišnou stylistickou formou strasti spojené s cestováním, kdy mu hrozilo nebezpečí (κίνδυνος) ze všech stran: na řekách, od lupičů, vlastního lidu, pohanů, ve městech, v pustinách, na moři, mezi falešnými bratřími. K falešným bratrům Pavel počítá nejspíš kromě judaistů (Gal 2,4) i „falešné apoštoly“ v Korintu (v. 13). Kontrastují zde nebezpečnosti v krajině (moře, řeky, pustina) a od lidí (vlastní lidé, pohané, lupiči). Kromě vnějšího nebezpečí také trádal únavou, nedostatkem spánku, hladem, žízní, zimou (v. 27). Bezesné noci mohly být způsobeny Pavlovou tvrdou prací. Půst může být od hladu a žízně z nedostatku nebo také dobrovolný. Chlad a nahota mohou být vykládány, alespoň částečně, jako důsledek odmítnutí podpory. Spíše ale jde o důsledek všeho ohrožení, ve kterém se Pavel ocitl. Mimo všechny tyto starosti (χωρίς = odděleně, zvlášť) je tu ve v. 28 zmíněna také starost o všechny církve.¹⁷⁷ Pavel se trápí slabostmi druhých a jejich pokušeními (v. 29). Tato výpověď připomíná slova Kor 9,22a: „Těm, kdo jsou slabí, stal jsem se slabých, abych získal slabé“.¹⁷⁸

Celý tento výčet uzavírá Pavel ve vv. 30-31. Chce se chlubit všemi slabostmi¹⁷⁹, které ho potkávají, protože je podstupuje pro evangelium, pro Krista, pro své bratry v Kristu i ty, kteří ještě Krista nepoznali.¹⁸⁰ Pavlovo dokládání pravdivosti tvrzení je velmi slavnostní a emotivní: „Bůh a Otec Pána Ježíše¹⁸¹, požehnaný na věky, ví, že nelžu“.¹⁸² Svědkem mu je tedy opět samotný Bůh.¹⁸³ Ve vv. 32-33 popisuje Pavel ve volném dodatku svůj zážitek, kdy musel utíkat před římským místodržitelem

¹⁷⁶ Srov. KREMER, J. *Druhý list Korinťanům*, str. 90.

¹⁷⁷ Srov. 1 Sol 2,15; 1 Kor 9,19-23; Sk 20,18-31.

¹⁷⁸ Srov. RYŠKOVÁ, M. *Pavel z Tarsu a jeho svět*, str. 75-80.

¹⁷⁹ Srov. 12,1a.5b.

¹⁸⁰ Srov. 1,7-10.

¹⁸¹ Srov. 1,3.

¹⁸² Srov. Řím 9,1; Gal 1,20.

¹⁸³ Srov. 11,11; 12,2.

v Damašku, když se ho pokoušel zajmout, uvěznit a soudit. Protože bylo město na noc zavřené a brány hlídaly strážé, museli bratři Pavla spustit oknem hradeb ven z města.¹⁸⁴ Příhoda může působit až komicky. Spíše, než dokladem potupy, je možná dokladem Božího humoru, s jakým dokáže i v ohrožení smrti Bůh, jakožto dobrý Otec, člověka zachránit. Zdá se tak, že se po způsobu „cette petite anecdote“, Pavel chlubí zázračným osvobozením.¹⁸⁵

¹⁸⁴ Srov. Gal 1,17; Sk 9,1nn.19-25.

¹⁸⁵ Srov. LAMBRECHT, J. *Second Corinthians*, str. 193.

V. 3 2 KOR 12

1. Musím se pochlubit, i když to není k užítku; přicházím teď k viděním a zjevením Páně. 2. Vím o člověku v Kristu, který byl před čtrnácti lety přenesen až do třetího nebe; zda to bylo v těle či mimo tělo, nevím – Bůh to ví. 3. A vím o tomto člověku, že byl přenesen do ráje – zda v těle či mimo tělo, nevím, Bůh to ví – 4. a uslyšel nevypravitelná slova, jež není člověku dovoleno vyslovit. 5. Tím se budu chlubit, sám sebou se chlubit nebudu, leda svými slabostmi. 6. I kdybych se chtěl chlubit, nebyl bych pošetilý, vždyť bych mluvil pravdu. Nechám toho však, aby si někdo o mně nemyslel víc, než co na mně vidí nebo ode mne slyší. 7. A abych se nepovyšoval pro výjimečnost zjevení, jichž se mi dostalo, byl mi dán do těla osten, posel satanův, který mne sráží, abych se nepovyšoval. 8. Kvůli tomu jsem třikrát volal k Pánu, aby mne toho zbavil, 9. ale on mi řekl: „Stačí, když máš mou milost; vždyť v slabosti se projeví má síla.“ A tak se budu raději chlubit slabostmi, aby na mně spočinula moc Kristova. 10. Proto rád přijímám slabost, urážky, útrapy, pronásledování a úzkosti pro Krista. Vždyť právě když jsem sláb, jsem silný. 11. Propadl jsem nerozumu – ale k tomu jste mě donutili vy! Vždyť já bych měl být doporučován od vás! Nejsem přece v ničem pozadu za těmi veleapoštoly, i když nic nejsem. 12. Znaky mého apoštolství se mezi vámi projevíly s přesvědčivou vytrvalostí, ve znameních, divech a mocných činech. 13. V čem jste byli zkráceni ve srovnání s ostatními církvemi? Snad v tom, že jsem se vám nestal břemenem? Promiňte mi tuto křivdu! 14. Jsem teď potřetí připraven jít k vám – a zase vám nebudu břemenem! Nestojím o váš majetek, nýbrž o vás. Děti přece nestrádají pro rodiče, nýbrž rodiče pro děti. 15. Já velmi rád vynaložím všechno, ano vydám i sám sebe pro vaše duše. Když vás tak velice miluji, mám snad za to být méně milován? 16. Na obtíž jsem vám tedy nebyl; ale co když jsem chytrák, který vás obelstil? 17. Poslal jsem k vám snad někoho, skrze něhož jsem vás obral? 18. Vybídl jsem Tita, aby vás navštívil, a spolu s ním jsem poslal ještě jednoho bratra. Obral vás snad Titus? Nejednali jsme v témž duchu a nešli ve stejných šlépějích? 19. Už dávno si možná myslíte, že se chceme před vámi hájit. Nikoli, mluvíme v Kristu před tváří Boží, a to všechno, milí bratří, k vašemu růstu. 20. Obávám se totiž, abych vás při svém příchodu neshledal, jakými bych vás mít nechtěl, a abych také já nebyl shledán, jakým vy mne mít nechcete – aby nepovstaly sváry, řevnivost, vášně, neurvalost, pomluvy, donašečství, nadutost, zmatky. 21. Bojím se, až zase přijdu, aby mne Bůh před vámi nepokořil a abych se nemusel trápit nad mnohými z těch, kteří předtím žili v hříchu a dosud se v pokání neodvrátili od své nečistoty, necudnosti a bezuzdnosti.

V. 3.1 EXTATICKÉ ZKUŠENOSTI A ZVLÁDÁNÍ POCITU BEZMOCI VE SVĚTLE SLOV PÁNĚ (1-10)

Pavel se ve vv. 1-6 jen velmi neochotně zabývá svými mimořádnými zkušenostmi. Používá k tomu formu vyjádření, kdy mluví zdánlivě o jiné osobě. Ve v. 1 vyjadřuje pochybnost, že by takové chlubení bylo k něčemu dobré¹⁸⁶, ale protože k tomu byl okolnostmi donucen, bude tedy mluvit i na toto téma.¹⁸⁷ Své zážitky označuje dvěma slovy, která nemají jednoznačný smysl – vidění a zjevení. Ὀπτασία („vidění“, „zjevení“) nacházíme u Pavla pouze na tomto místě. Lukášovo evangelium tímto pojmem označuje zjevení anděla v chrámu (1,22) a v prázdném hrobě (24,23), ale také ve Skutcích Pavlův zážitek u Damašku (26,19). Ἀποκαλύψεις je zde přeloženo jako zjevení, ale možné je ve spojení ἀποκαλύψεις κυρίου použít v překladu „odhalení (odkrytí) Pána“. Pavel by tímto pojmem mohl označit své setkání s Pánem u Damašku, při kterém Krista plně poznal,¹⁸⁸ nebeský pokyn nebo zjevení Krista na konci času¹⁸⁹ a ohlášení Božího soudu, které již v těchto dějinách přichází.¹⁹⁰ Každopádně obě slova vyjadřují mimořádnost zkušeností (obě použitá slova jsou v množném čísle), ve kterých se Pavlovi dostalo poznání (odhalení) něčeho, co bylo dosud skryté.

Ve druhém verši vyprávění začíná. Pavlovi je zřejmě tolik nepříjemné mluvit o těchto věcech (chlubit se něčím tak zásadním), že raději používá jako hlavního aktéra „někoho, koho zná“, na kterém to, co se stalo, vykresluje. Tento „neznámý“ je ale Pavel sám. Možná jen chce tímto stylistickým prostředkem od sebe odvrátit pozornost, aby nikomu nedával příležitost se jím vychloubat.¹⁹¹ Časový údaj „před čtrnácti lety“ je dost dlouhá doba, musel to tedy být zážitek velmi

¹⁸⁶ Srov. 1 Kor 10,23; 12,7.

¹⁸⁷ Srov. LAMBRECHT, J. *The Fool's Speech and Its Context: Paul's Particular Way of Arguing in 2 Cor 10-13*, *Biblical Studies on the Web*, vol 82 (2001), <https://www.bsw.org/vol-82-2001/v1-3/>

¹⁸⁸ Srov. Gal 1,12.16; 1 Kor 9,1; 15,8.

¹⁸⁹ Srov. Řím 2,5; 8,19; 1 Kor 1,7.

¹⁹⁰ Srov. Řím 1,18.

¹⁹¹ Srov. v. 5.

silný.¹⁹² Dá se z něj také vyčíst, že k události došlo před jeho působením v Korintu (kolem roku 40 nebo o něco později¹⁹³), ale již po setkání s Kristem u Damašku (kolem r. 35; Gal 1,16; Sk 9; 22; 26) i po událostech, které Lukáš ve Skutcích líčí jako „vidění“ (16,9n; 18,9; 22,17-22; srov. 27,23). Zkušeností, kterou Pavel prožil, bylo „přenesení až do třetího nebe“. Sloveso ἀρπάζω v překladu znamená „přenést“, které ale evokuje pozemský fyzický pohyb odněkud někam, výstižnější je „uchvátit“ nebo „vytrhnout“. Tedy vytržení z běžného pozemského života, uchvácení člověka tím, co jej přesahuje. V tomto případě uchvácení „až do třetího nebe“. Způsob vyjadřování zde koresponduje s židovskými apokalypsami, v nichž jsou popisovány různé sféry, včetně třetího nebe, jak o tom píše např. Henoch, Baruch, Ezra, Mojžíš, Levi. Za všechny příklad ve 2 Hen: „Nadto mě odtud oba ti muži pozdvihli a vynesli mě do sedmého nebe.“ (9,1) nebo „Před potopou bylo archandělem Míkaelem vzato dítě Noeho bratra Nira a postaveno na záchranu do ráje“ (20,3).¹⁹⁴ V Novém zákoně jsou tyto představy podobně formulované např. v knize Zjevení: „Ona porodila dítě, syna, který má železnou berlou pást všechny národy; ale dítě bylo přeneseno k Bohu a jeho trůnu.“ (12,5) nebo v 1 Sol: „potom my živí, kteří se toho dočkáme, budeme spolu s nimi uchvácení v oblacích vzhůru vstříc Pánu“ (4,17). Pavel nevysvětluje, co zde znamená, že byl do nebe přenesen „v těle či mimo tělo“. Bůh ví, jak to doopravdy bylo.¹⁹⁵

Ve verši třetím v podstatě opakuje totéž, jen „třetí nebe“ nahrazuje „rájem“. Παράδεισος („ráj“, „nebe“), slovo přejaté z perštiny s původním smyslem „zahrada“, označovalo místo eschatologického naplnění,¹⁹⁶ analogicky k zahradě Eden (Gn 2,8). Pavel toto vytržení dále nerozvíjí, jen přidává, že zde slyšel nevyslovitelné (ἄρρητα ῥήματα, „nevypravitelná slova“). Nepokouší se barvitě popisovat

¹⁹² Srov. Iz 6,1; Ez 1,1.

¹⁹³ Tak např. LAMBRECHT, J. *Second Corinthians*, str. 200; Kremer uvádí r. 41-42: *Druhý list Korint'anům*, str. 92.

¹⁹⁴ *Knihy tajemství a moudrosti I., Mimobiblické židovské spisy: pseudoepigrafy*, Praha: Vyšehrad, 2013, str. 192 a 201.

¹⁹⁵ Κ ὁ θεὸς οἶδεν viz výklad k 2 Kor 11,11.

¹⁹⁶ Srov. Lk 23,43; Zj 2,7.

zkušenost, kterou nabyl, jak tomu je např. v 1 Hen: „Mne pak v oněch dnech oblaka a vichry odvály pryč ze zemského povrchu a přemístily na konec nebes“ (39,3n).¹⁹⁷ Pro Pavla je to, co zažil, mimo lidské vyjadřovací schopnosti.¹⁹⁸ Jeho stručné údaje doplňují a dále rozvíjí apokryfní spisy, kde jsou ve Zjevení Pavlově popisována nejrůznější setkání (anděl, Henoch, Eliáš) a celé okolí (zlatá brána, zlaté sloupy, zlaté tabule plné písmen atd.), tedy snaha o popis nadpozemského za pomocí termínů používaných vzhledem k pozemskému (vnímatelnému lidskými smysly).¹⁹⁹ „Jež není člověku dovoleno vyslovit“ může znamenat také to, že o některých věcech člověku prostě mluvit nepřináleží (není k tomu kompetentní). Obsah zážitku by neměl sloužit k vychloubání, protože to není k ničemu dobré, rozhodně to neslouží k růstu obce. Jsou to osobní zážitky, obdržené darem, které mají být milostí tomu danému člověku. Milostí, která má sloužit pouze jemu a více jej přimknout k Pánu.²⁰⁰

V pátém verši Pavel odmítá takové chlubení, ačkoli by se tak chlubit mohl, a opět píše, že pokud se chlubit bude, tak jedině svými slabostmi,²⁰¹ tedy účastí na Kristově slabosti. V šestém verši se na chvíli vrací ke svému viditelnému a okolím vnímatelnému „já“, aby si o něm někdo nemyslel více, než je zdrávo. Byl by rád, kdyby ho okolí vnímalo tak, jak je, podle toho, co u něho vidí a co od něho slyší. A to i přes to, že vše, co před chvílí řekl, je pravda.

Ve v. 7 na tuto myšlenku navazuje a dále ji rozvíjí. První část sedmého verše je možné gramaticky přiřadit k v. 6. Na významu to ovšem nic nemění. Aby se Pavel necítil pro výjimečné zkušenosti něčím více, byla mu do těla vložena jakási překážka, která jakémukoli povyšování se brání.²⁰² Je charakterizována dvěma způsoby: ostnem v těle a poslem Satanovým, který Pavla sráží.

¹⁹⁷ *Knihy tajemství a moudrosti I.*, str. 107.

¹⁹⁸ Srov. 1 Kor 2,9; 13,1

¹⁹⁹ *Proroctví a apokalypsy. Novozákonní apokryfy. III.*, Praha: Vyšehrad, 2012, str. 275-305.

²⁰⁰ Srov. 1 Kor 14,2-4; Zj 10,4.

²⁰¹ Srov. 11,30.

²⁰² Srov. SUŠIL, F. *Listové sv. Pavla apoštola*, str. 391.

Termínem σκόλοψ lze myslet „trn“ či „osten“, ale také „kůl“.²⁰³ Je to něco, co Pavel zakouší na svém těle, ať již jako nemoc, nebo jako vnitřní, duchovní trápení. Zmínka o ostnu v těle nutila od počátku vykladače textu sprádat možné i nemožné teorie o tom, co tím trnem Pavel myslí. Někteří jej spojují s poslem Satana, a to buď ztotožněním (posel Satana = trn) nebo v návaznosti (posel Satana přišel s trnem), jiní vidí dvě samostatné výpovědi a tím dva problémy (dvě překážky). Extrémní názory mluví o skutečném démonovi, mnozí pak za touto výpovědí vidí fyzickou chorobu.²⁰⁴ Při bližším určení nemoci se přitom opírají o konkrétní místa v Pavlových listech nebo ve Skutcích. Zmiňuje se tak např. epilepsie, protože Pavel před Damaškem padl na zem (9,4); špatný zrak, poněvadž by mu Galat'ané dali i své vlastní oči (Gal 4,14); nebo také vada řeči (s odkazem na Gal 4,13 a 2 Kor 10,10 a 11,6).²⁰⁵

Dalším výkladem je psychický problém nebo překážka v podobě falešných apoštolů či jiných odpůrců (srov. 2 Kor 11,13.14n.26; Gal 2,4).²⁰⁶ Ve Starém zákoně je „trn“ používán často jako příměr pro lidi, kteří působí potíže. V knize Numeri například čteme: „Nevyženete-li však obyvatele té země před sebou, tedy ti, které z nich zanecháte, budou vám trnem v očích a bodcem v boku, budou vás sužovat v té zemi, ve které se usadíte“ (33,55). Jozue se vyjadřuje v podobném duchu: „tedy jistotně vězte, že Hospodin, váš Bůh, už před vámi ty pronárody nevyžene. Stanou se vám osidlem a léčkou, karabáčem na vašich bocích a trny v očích, dokud nevyemizíte z této dobré země, kterou vám dal Hospodin, váš Bůh“ (23,13).²⁰⁷

²⁰³ σκόλοψ je hapax legomenon (ἄπαξ λεγόμενον znamená “jedinkrát řečené”). Hapax legomena jsou zpravidla těžko přeložitelná a jejich význam lze odhadovat pouze z celkových kontextů. Dle četnosti výskytu u daného autora, vedle výrazu hapax legomenon, používáme také dis legomenon, tris legomenon a tetrakis legomenon.

²⁰⁴ Srov. KREMER, J. *Druhý list Korinťanům*, str. 95.

²⁰⁵ Srov. COLLINS, R. F. *Second Corinthians*, str. 239 a dále.

²⁰⁶ Srov. ROBERTSON NICOLL, W. *The expositor's Greek Testament: The second epistle of Paul to the Corinthians*, New York 1897, str. 111.

²⁰⁷ Srov. HAGEL, L. *The Angel of Satan: 2 Corinthians 12,7 Within a Social-Scientific Framework*, SEÅ 84, 2019, str. 193-207.

Kromě nemoci či problémů s odpůrci jsou zmiňovány i obecně pastorační problémy.²⁰⁸ Pavel mohl trn vnímat především jako překážku apoštolského života. Z jeho úst se ale nic bližšího nelze dozvědět. Ti, kteří jsou více realisty, mají sklon vidět v „trnu“ fyzické postižení; ti, kteří jsou zaměřeni více duchovně, myslí spíše na pronásledování a odpor. Existuje také stará, již zavržená, hypotéza, která myslí na tělesné myšlenky. Takzvaná „latinská“ interpretace je pravděpodobně do značné míry chybnou interpretací Vulgaty, kde „stimulus carnis“ („trn z masa“) byl vyložen jako smyslná touha.²⁰⁹ Tato myšlenka se udržela poměrně dlouho. Kým byl Pavlovi dán (uložen) tento bolestný úděl také v textu není zmíněno. Sv. Augustin k tomu napsal: „Neque enim diabolus agebat, ne magnitudine revelationum Paulus extolleretur et ut virtus ejus perficeretur, sed Deus. Ab illo igitur traditus erat justus colaphisandus angelo Saranae, qui per eum tradebat et injustos ipsi Satanae“.²¹⁰ Dle jeho názoru mu byl dán od Boha (resp. Božím dopuštěním), aby se neustále cvičil v pokoře.²¹¹ Ať už je to jakkoli, muselo to být velmi závažné, protože, jak Pavel píše ve v. 8, musel dokonce několikrát prosit.²¹² Tříkrát se modlil k Bohu, aby toto břemeno z něho sňal. Může zde jít o narážku na židovský zvyk modlit se třikrát denně.

Jeho modlitba ovšem nebyla vyslyšena. Odpověď Pána byla jiná, než si asi představoval. Že mu Bůh odpověděl (dovedl jej k poznání), lze vyčíst i z gramatiky. Na sloveso modlil se (παρακαλέω znamená „prosít“, „žádat“, „vzývat“) navazuje „řekl mi“ (v. 9). Bůh tedy k Pavlovi promluvil: „Stačí, když máš mou milost; vždyť v slabosti se projeví má síla“. A Pavel tuto Boží vůli vzal za svou. Milost,

²⁰⁸ KLAUCK, H. - J. 2. Korintherbrief, 3. vydání, Würzburg: Echter Verlag 1994, str. 93.

²⁰⁹ Celé znění v. 7: “Et ne magnitudo revelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meae angelus Satanae, qui me colaphizet”.

²¹⁰ Srov. TURNER, J. *Stimulus carnis sive angelus satanae*, str. 59-62.

²¹¹ Srov. poznámku sv. Jeronýma: “Ad revelationum humiliandam superbiam, monitor quidam humanae imbecillitatis adponitur, in similitudinem triumphantium, quibus in curru retro comes adhaerebat per singulas acclamations civium dicens: hominem te esse memento!”, TURNER, J. *Stimulus carnis sive angelus satanae*, str. 61.

²¹² Srov. RYŠKOVÁ, M. *Pavel z Tarsu a jeho svět*, str. 74-75.

nebo také přízeň, samotného Pána mu je pomocí a silou.²¹³ Nebylo by mu k užítku, kdyby ho osten (ať už jakýkoli) netrápil. Raději se bude chlubit slabostmi (může – má možnost – se chlubit slabostmi), protože jediné tak se na něm může moc Kristova projevit,²¹⁴ aby v něm mohla doslova „stanovat“ (přebývat).²¹⁵ Ve v. 10 je výčet toho, co bude pro Krista rád podstupovat: „slabost, urážky, útrapy, pronásledování a úzkosti“ (malý katalog peristází).²¹⁶ Odevzdává se plně do Boží milosti a završuje celý tento oddíl slovy „Vždyť právě když jsem sláb, jsem silný“. Jak píše sv. Augustin o chvílích beznaděje: když srdce říká „Nemohu!“, má se probudit v lásce Kristova milosrdenství a ve sladkosti jeho milosti, „kterou je silný každý nemocný...“.

V. 3.2 ZÁVĚR BLÁZNOVSKÉ ŘEČI, NOVÉ ZDŮRAZNĚNÍ NEZIŠTNOSTI, PAVLOVA STAROST O OBEC PŘED JEHO DALŠÍ NÁVŠTĚVOU (11-21)

Pavel uzavírá svou bláznovskou řeč zdůvodněním, že jde o sebeobranu a k sebechvále byl v podstatě doveden chováním obce (φέρω = „vést“, „pudit“, „směřovat“). Ve v. 11 opět zdůrazňuje, že je to skutečně nerozumné chování²¹⁷ a vytýká Korint'ánům, že by ho naopak měli sami doporučovat, než aby jej osočovali. Měli by ho spíše bránit před útoky než jim naslouchat a přiklánět se k nim. Pavel není o nic menší než jeho protivníci, které zde nazývá „těmi veleapoštoly“, a to i přes to, že on sám není ničím. To je zajímavá výpověď. Pavel tím s pokorou vyznává, že není „nad někým“ (nad nikoho se nepovyšuje). Je si plně vědom, že za vše vděčí Kristově milosti.²¹⁸ Zároveň ale také říká,

²¹³ Srov. Flp 4,13.

²¹⁴ Srov. 1 Kor 1,24n.

²¹⁵ Srov. Ex 25,8n; Ez 37,27; Jan 1,14.

²¹⁶ Viz kapitulu “Περίστασις, katalogy útrap v Pavlových listech“.

²¹⁷ Srov. 11,1.6; 12,6.

²¹⁸ Srov. 1 Kor 15,10.

že ani ti, které nazývá „veleapoštoly“, nejsou ničím speciálním. Jsou si, co do člověčenství, rovni se všemi ostatními lidmi. Neudělali ani nic navíc, co by Pavel neučinil. Není tedy žádný rozumný důvod, proč na ně spoléhat a poslouchat je a k Pavlovi se otáčet zády.²¹⁹

Ve dvanáctém verši Pavel mluví o tom, že se korintské obci dostalo dostatku důkazů, které jeho apoštolství potvrzují. Znak apoštolství byly dostatečně přesvědčivé. Spojení *πάση ύπομονή* vyjadřuje plnost vytrvalosti, s jakou se Korint'anům dostávalo znamení, divů i mocných činů. Slovem *σημεϊον* je označován zázrak jako znamení (podivuhodná událost), *τέρας* vyjadřuje „div“ („zázrak“) a *δύναμις* může označovat mocný čin, např. „mít schopnost uzdravovat“. Tyto pojmy se hojně vyskytují ve vyprávění o exodu, kde odkazují hlavně na úžasné osvobození lidu Izraele.²²⁰ Pavel je použil také v Řím 15,18n.²²¹ Často se vyskytují ve Skutcích, kde označují působení Boha skrze Ježíše²²² nebo jako činnost apoštolů.²²³ Pavel takto nejspíš popisuje mimořádné události, které vzbuzují údiv, jakými byla uzdravení chorých, exorcismy, gloslalie,²²⁴ působivá obrácení, případně na situace, které svou velikostí a působivostí odkazují na Božský původ, jak tomu bylo např. při Pavlových kázáních.²²⁵ Je však třeba počítat s tím, že některé z „divů“ mohou být zneužitelné a tak se mohou i falešní proroci vychloubat tím, co vše vykonali. Na Korint'anech je, aby dokázali rozlišit, zda je výpověď pravdivá, či ne. Pavel jim celou dobu dává dobré vodítko. On sám takové vychloubání považuje za hloupost. Tedy pravý apoštol se stěží bude bez pokory chlubit, co vše dokázal vykonat,

²¹⁹ Srov. 11,22n.

²²⁰ Srov. Ex 7,3; Dt 7,19; 11,3; 34,11; Žl 134,9; Mdr 10,16.

²²¹ Tři podstatná jména označují základní aspekty jakéhokoli skutečného „zázraku“: zázrak svědčí o Boží transcendentní moci („δύναμις“); svou výjimečnou povahou vyžaduje pozornost (předzvěst: „τέρας“); odkazuje na hlubší realitu (znak: „σημεϊον“). Srov. LAMBRECHT, J. *Second Corinthians*, str. 212.

²²² Srov. Sk 2,22.

²²³ Srov. Sk 2,43; 5,12; 14,3.

²²⁴ Gloslalie je spojením řeckého slova *γλώσσα* („jazyk“) a slovesa *λαλώ* („mluvím“). Jde o mluvení v jazycích; o modlitbu či promlouvání v „nadpřirozeném“, neznámém a nesrozumitelném jazyce. Pavel ji chápe jako jeden z darů Ducha svatého; srov. 1 Kor 12,7-11.

²²⁵ Srov. Řím 15,18n.

protože dobře ví, že vše dostal darem od Boha. Ačkoli znamená jistě legitimují apoštola, pro Pavla zjevně nejsou nejdůležitějším kritériem. Proto u něj také mnoho zmínek o takových projevech nelze dohledat.²²⁶

Ve v. 13 sarkastickou poznámkou vyzývá místní obec k zamyšlení, zda byli nějakým způsobem ochuzeni oproti ostatním církvím a poukazuje opět na jediný „prohřešek“, který mu vyčítají (nebo který je mu znám), totiž, že se zřekl odměny za svou apoštolskou činnost. Prosí je o prominutí, že jim nebyl břemenem (καταναρκάω = „stát se zátěží“, „obtěžovat“), a tím jim ukřivdil (ἀδικέω znamená „křivdit“, ale také „poškodit“, „ublížit“ nebo „působit bezpráví“). V následujícím verši (v. 14) znovu oznamuje, že se chystá na třetí cestu do Korintu²²⁷ a ani tentokrát si od nich nic nevezme.²²⁸ Svůj postoj hned vzápětí vysvětluje. Chce, aby Korint'ané pochopili, že mu nejde o jejich peníze a jiný majetek, ale o ně samotné. Chce je získat pro Krista. Používá příměr rodič – dítě, kdy dítě neshromažďuje majetek pro rodiče, ale naopak. I on sám chce ze svého dávat svým dětem, členům korintské obce. Pavel má dostatek všeho, netrpí nouzí, ale Korint'ané ano. To oni potřebují z Pavlova majetku, nikoli však hmotného, nýbrž duchovního. A on jim má co dávat a také dává. Ve v. 15 píše, že je ochoten dát vše, dokonce i sám sebe²²⁹, a to vše pro to, aby ochránil jejich duše.²³⁰ V řeckém textu po aktivním δαπανήσω („vydám“, „vynaložím“) následuje pasivní ἐκδαπανηθήσομαι („budu vydaný“, „budu obětovaný“). Pavel se láskyplně zcela dává za Korint'any (ὕπερ τῶν ψυχῶν ὑμῶν: „pro vaše duše“, „duše“ zde znamená celou osobu). Miluje je a rád by, asi jako každý rodič, aby ho jeho děti také měly v lásce.²³¹ Podobně se Pavel vyjádřil v Listu Filipánům „Ale i kdybych

²²⁶ Mnohem více o nich referují Skutky; srov. 14,8; 16,16-18; 19,11-12; 20,7-12; 28,1-9.

²²⁷ Srov. 10,2; 13,1.

²²⁸ Srov. 11,7-12.

²²⁹ Srov. Fil 2,8.

²³⁰ Srov. Mk 10,45.

²³¹ Srov. 11,28n; 1 Sol 2,8.

měl skropit krví obět' a službu, kterou Bohu přináším, totiž vaši víru, raduji a spoluraduji se s vámi se všemi; stejně tak se i vy radujte a spoluradujte se mnou“ (2,17). Pavel se zde vpravdě chápe jako otec obce. Byl to on, kdo stál u jejího zrodu: „I kdybyste měli tisíce vychovatelů v Kristu, otců mnoho nemáte, neboť v Kristu Ježíši jsem vás já přivedl k životu skrze evangelium“ (1 Kor 4,15).²³² A jako starostlivý otec nelibě nese, když se jeho děti vydávají po špatné cestě. Vyjadřuje tento svůj stav trpělivým napomínáním²³³, vysvětlováním, vlastní obranou i vyhrožováním,²³⁴ ne proto, že by je neměl rád, ale právě proto, že je miluje.²³⁵

Ve v. 16 Pavel znovu píše, že obci na obtíž nebyl a připojuje, že by ho ale mohli někteří mít za podvodníka, který je obelstil a v dalším verši vznáší dotaz, zda to bylo skrze někoho, koho k nim vyslal (v. 17). Zmínka o Titovi poukazuje na dřívější návštěvu. Je možné, že ho mohl někdo pomlouvat, že zneužil sbírku pro Jeruzalém, o které píše v k. 8.²³⁶ Pro tento případ ale poslal se sbírkou více prověřených bratrů, vč. Tita (v. 18) a nyní se tedy ptá, zda je někdo z nich snad obral.²³⁷ Z celkového vyznění verše 18 vysvítá, že Titus měl zřejmě dobrou pověst a Korint'ané jej mají v úctě. Pokud ale nezklamal Titus, nemohli zklamat ani ostatní bratři, ani Pavel. Všichni, jak Pavel píše, jdou totiž ve stejných šlépějích, sdílejí stejnou cestu, cestu Páně (περιπατέω znamená „chodit“, přeneseně „žít“, „chovat se“).

V devatenáctém verši se Pavel snaží vysvětlit, že možná budí dojem, že se chce spolu s dalšími spolupracovníky pouze hájit, ale není tomu tak. Vše, co k obci promlouvají, je vyřknuto v Kristu a před Bohem (vč. Pavlovy „pošetilé sebechvály“), a to proto, aby Korint'ané mohli růst ve

²³² Srov. 1 Sol 2,7.11; Gal 4,19.

²³³ Srov. 1 Kor 13,7.

²³⁴ Jako dobrý otec musí v případě neuposlechnutí být přísný; srov. 1 Kor 4,21, Přís 13,24.

²³⁵ Srov. 1 Kor 13,7.

²³⁶ Srov. 1 Kor 8,20.

²³⁷ Srov. KREMER, J. *Druhý list korint'anům*, str. 102.

víře. Aby se více připodobňovali Kristu tím, že se zbaví všech nedokonalostí, ať už jde o hříchy těla nebo špatné smýšlení, kdy mají místní křesťané neustále tendenci srovnávat, posuzovat, i odsuzovat, místo toho, aby Pavlovi (i jeho spolupracovníkům) důvěřovali a nechali se naplno oslovit Kristovým evangeliem.²³⁸ Pavel píše k milým bratrům. Titul ἀγαπητός („milovaný“, „milý“, „oblíbený“ či „nejdražší“ nebo také „jediný“) vyjadřuje lásku k nim.²³⁹ S podobným vyjádřením se lze setkat ve Starém zákoně, kde vyjadřuje Boží lásku k vyvolenému národu: „Když byl Izrael mládenečkem, zamiloval jsem si ho, zavola jsem svého syna z Egypta“ (Oz 11,1) nebo „Vinice Hospodina zástupů je dům izraelský, jeho milovaná réva je judský lid“ (Iz 5,7).²⁴⁰ Boží láska k hříšnému lidu je silnější než prohřešky a překonává i hněv. Stejně tak Pavel, který se jistě právem na Korintány zlobí, je stále nazývá „milými“. To láska ho burcuje k napomínání. Strach a obavy z toho, že je zastihne nečinně setrvávat v hříchu. Pokud by v Korintu neuposlechli jeho slov a nezačali zpytovat svědomí, neporostou, nebudou následovat Krista.²⁴¹ Takové je ale Pavel mít nechce. Rád by, aby si vzali výtky k srdci a obrátili se zavčas. Pokud zůstanou v dosavadním stavu, nebudou si s Pavlem moci rozumět, a tedy přijde Pavel, kterého mít nechtějí (v. 20). Pavel se totiž měnit na základě pomluv nebude. Nebude se chovat tak, jak by si Korintané přáli, aby se choval. On jedná skrze Krista, a to je pro něj zásadní. Ve dvacátém verši jmenuje způsoby chování, které by u nich nerad viděl: „sváry“ (ἔρις, jedná se o sg. s významem „spor“, „hádku“), „řevnivost“ (ζῆλος, opět sg. = „žárlost“, „závist“), „vášně“ (θυμοί v pl. jsou „vášně“ ale i „projevy hněvu“), „neurvalost“ (ἐπιθειαι, pl., „ctižádostivost“, „pikle“, „hádavost“ nebo také „stranictví“), „pomluvy“ (καταλαλιά, pl.), „donašečství“ (ψιθυρισμοί, pl., „pomluvy“, „našeptávání“), „nadutost“ (φυσιώσεις, pl., s významem „nafoukanost“, „pýcha“) a

²³⁸ Srov. 1 Kor 9,3.

²³⁹ Srov. v. 16.

²⁴⁰ Srov. Dt 7,8.

²⁴¹ Srov. 10,8; 13,10; 1 Kor 3,9m; Řím 14,19.

„zmatky“ (ἀκαταστασίαi, pl., kromě „zmatků“ také „nepokoje“, „vzbouření“, „nepořádky“). Tento „katalog neřestí“, na rozdíl od katalogů v 1 Kor 5,11; Gal 5,19-21; Řím 1,29-31; 13,13, neobsahuje hříchy jako je vražda, smilstvo, opilství, či krádež. Navazuje tedy pouze na to, co Pavla aktuálně trápilo, a to byly pomluvy protivníků, které vznikly nejspíše z nadutosti a vedly nebo by mohly vést ke zmatkům, neurvalosti a dalším zmíněným hříchům.

Ve v. 21 vyjadřuje Pavel také obavu nad tím, že se ti, kteří žili v hříchu smilstva, neodvrátili od svých prohřešků a tím jej zarmoutí. Všechny tři hříchy – ἀκαθαρσία („nečistota“, „neřest“, „nemravnost“), πορνεία („necudnost“, „nemravnost“, „smilnění“) a ἀσελγεία („bezuzdnost“, „prostopášnost“, „nevázanost“) – poukazují na nevhodné sexuální chování. Nebyly zmíněny v seznamu ve v. 20. Lambrecht tak považuje za možné, že se jedná o jinou skupinu hříšníků v Korintu.²⁴²

²⁴² Srov. LAMBRECHT, J. *Second Corinthians*, str. 215.

V. 4 2 KOR 13

1. Nyní se k vám chystám už potřetí – „ústý dvou nebo tři svědků bude potvrzena každá výpověď“.²⁴³ 2. Řekl jsem to už, když jsem byl u vás podruhé, a nyní to v dopise opakuji těm nekajícím hříšníkům i všem ostatním: až znovu přijdu, nebudu nikoho šetřit – 3. žádáte-li důkaz toho, že skrze mne mluví Kristus, ten, který vůči vám není slabý, nýbrž je mezi vámi mocný. 4. Zemřel sice na kříži v slabosti, ale z Boží moci je živ. I my jsme s ním slabí, ale pro vás budeme společně s ním žít z moci Boží. 5. Sami sebe se ptejte, zda vskutku žijete z víry, sami sebe zkoumejte. Což nechápete, že Ježíš Kristus je mezi vámi? Ledaže jste před ním neobstáli! 6. Doufám, že poznáte, že my jsme obstáli. 7. Modlíme se k Bohu, abyste neudělali nic zlého – nejde nám o to, aby se ukázalo, jak my jsme obstáli, ale abyste vy činili to, co je správné, i kdybychom my neobstáli. 8. Vždyť nic nezmůžeme proti pravdě, nýbrž jen ve jménu pravdy. 9. Radujeme se, kdykoli vy jste silní, i když my jsme slabí. Za to se také modlíme – za vaši nápravu. 10. Píšu vám to proto, abych, až přijdu, nemusel být přísný na základě pravomoci, kterou mi přece Pán dal k budování, nikoli k boření. 11. Nakonec, bratří: žijte v radosti, napravujte své nedostatky, povzbuzujte se, buďte jednomyslní, pokojní, a Bůh lásky a pokoje bude s vámi. Pozdravte jedni druhé svatým políbením. 12. Pozdravují vás všichni bratří. 13. Milost našeho Pána Ježíše Krista a láska Boží a přítomnost Ducha svatého se všemi vámi.

V. 4.1 NOVÉ OHLÁŠENÍ A PŘÍPRAVA TŘETÍ CESTY (1-10)

Tuto perikopu lze přerozdělit na tři dílčí úseky. Ve v. 1-4 Pavel opět oznamuje svou třetí návštěvu a znovu zdůrazňuje, že nebude shovívavý.²⁴³ Ve v. 5-9 naléhá na Korint'any, aby se zkoumali, zda žijí ve víře. Procházejí zkouškou a je otázkou, zda obstojí. V desátém verši Pavel znovu uvádí důvod, proč dopis píše.²⁴⁴

V. 1 po opětovném oznámení třetí návštěvy Korintu obsahuje zkrácenou citaci z Deuteronomia: „Nepovstane jen jediný svědek proti někomu v jakémkoli zločinu, v jakémkoli prohřešku a při jakémkoli

²⁴³ Srov. 12,14.21.

²⁴⁴ Srov. vv. 1-4.

hříchu, jehož se někdo dopustil. Soudní výrok bude vyneseno podle výpovědi dvou nebo tří svědků“ (19,5). Panují různé názory na to, co přesně tato citace znamená.²⁴⁵ Někteří považují za „svědky“ metaforicky Pavlovy návštěvy. Podle jejich názoru tedy Pavel neukazuje na skutečné lidské svědky, ale na jeho tři cesty do Korintu.²⁴⁶ Jiní ve výroku vidí soudní proces s opravdovými svědky, kdy jedni říkají, že na lavici obžalovaných sedí Korint'ané, kteří se neodvrátili od svých hříchů,²⁴⁷ druhí na tuto lavici posadili Pavla, který obhájí své „apoštolství“ před nařčeními, která proti němu vznesli jeho odpůrci,²⁴⁸ případně se obhájí kvůli obvinění z finančních přestupků.²⁴⁹ Jak konkrétně by takový soud mohl vypadat, se v názoru liší autor od autora. Existuje také hypotéza, která se odkazuje na zmínky o Kristu ve v. 3 a dále. Stegman píše, že svědectvím, které má Pavel na mysli, je to, co ověřuje „život, utrpení, smrt a vzkříšení Ježíše“.²⁵⁰ Dle jeho názoru je tedy prvním svědkem Kristus, věrný μάρτυς par excellence, druhého svědka identifikuje jako Pavla, který ztělesňuje Kristův étos a třetím (potenciálním) svědkem by mohli být Korint'ané, kteří mají příležitost následovat Krista stejným způsobem jako Pavel.

Ve druhém verši Pavel znovu upozorňuje na přísnost, s jakou bude jednat s těmi, kteří se neodvrátili od hříchu i s „ostatními“.²⁵¹ Hříšníci, kteří se nekáli, by mohli být ti z 12,21, kde jsou zmíněné hříchy proti čistotě. „Ostatní“ mohou být Korint'ané, kteří se připojili na stranu oponentů (12,20.).²⁵² Pavel rozhodně nikoho nebude šetřit (φείδομαι).²⁵³ Třetí verš tvoří s verši 5-7 tematický shluk, jenž

²⁴⁵ Srov. WOODINGTON, D. *A Precedented Approach: Paul's Use of the Law of Witnesses in 2 Corinthians 13:1*, str. 156.

²⁴⁶ Srov. KREMER, J. *Druhý list korint'anům*, str. 104; LAMBRECHT, J. *Second Corinthians*, str. 221.

²⁴⁷ Srov. COLLINS, R. F. *Second Corinthians*, str. 254; STEGMAN, T. *The Character of Jesus: The Linchpin to Paul's Argument in 2 Corinthians*, Rome: Pontifical Biblical Institute, 2005, str. 371.

²⁴⁸ Srov. TASKER, R. V. G. *The Second Epistle of Paul to the Corinthians: An Introduction and Commentary*, London: Tyndale, 1958, str. 186; ROETZEL, G. J. *2 Corinthians*, Nashville: Abingdon, 2007, str. 118.

²⁴⁹ Srov. WELBORN, L. L. *By the Mouth of Two or Three Witnesses: Paul's Invocation of a Deuteronomic Statute*, NovT 52 (2010), str. 218.

²⁵⁰ Srov. STEGMAN, T. *The Character of Jesus: The Linchpin to Paul's Argument in 2 Corinthians*, str. 372.

²⁵¹ Srov. REYMOND, R. L. *Paul. Missionary Theologian*, str. 205.

²⁵² Srov. LAMBRECHT, J. *Second Corinthians*, str. 220.

²⁵³ Srov. 10,6.10; 13,10.

navazuje svou terminologií na 10,18. Výraz δοκιμή („vyzkoušenost“, „osvědčenost“ nebo také „důkaz“), jako požadavek protivníků, rozvíjí následující verše takto:

Verš 5: Sami sebe se ptejte, zda vskutku žijete z víry, sami sebe zkoumejte (δοκιμάζω; „zkoumat“, „zkoušet“, „osvědčit“). Což nechápete, že Ježíš Kristus je s vámi? Ledaže jste před ním neobstáli („jste před ním neosvědčení“, εἰ μήτι ἀδόκιμοί ἐστε).

Verš 6: Doufám, že poznáte, že my jsme obstáli (doslova „nejsme neosvědčení“, οὐκ ἐσμὲν ἀδόκιμοί).

Verš 7: Modlíme se k Bohu, abyste neudělali nic zlého – nejde nám o to, aby se ukázalo, jak my jsme obstáli (jsme osvědčení; δόκιμοί), ale abyste vy činili, co je správné, i kdybychom my neobstáli (jsme neosvědčení; ἀδόκιμοί).

Korint'ané, místo toho, aby požadovali důkazy po druhých, se sami mají ptát po své osvědčenosti. Pokud nechápu, že Ježíš Kristus je v nich přítomen (ἐν ὑμῖν = „mezi vámi“, ale také „ve vás“), potom jim osvědčenost chybí (v. 5). Věta „ἢ οὐκ ἐπιγινώσκετε ἑαυτοὺς“, překládaná jako „což nechápete“, znamená doslova „což nepoznáváte sami sebe“ a navazuje tak na požadavek sebezkoumání ve v. 5. Pavel však doufá, že poznají (γινώσκω), že on a jeho spolupracovníci nejsou neosvědčení. Nejde mu však o to, aby dokazoval, že zůstávají v Kristu. Šestý verš zde navazuje na předchozí. Pokud si Korint'ané uvědomí, že v nich Kristus je, zároveň zjistí, že je i v Pavlovi a Pavel mluví skrze Krista. Tato dvě „poznání“ patří k sobě a jsou vyjádřena výše zmíněnou terminologií („nepoznáváte sami sebe“ – „poznají“). Ve v. 7 Pavel chce, a modlí se za to, aby Korint'ané sami o své vlastní vůli konali dobro, nezávisle na tom, v jakém stavu se nacházejí Pavel a jeho spolupracovníci.

Pokud po Pavlovi někdo žádá důkaz, že skrze něj mluví Kristus, nemůže očekávat, že se bude projevovat tak, jak by si asi přál. Pavel a jeho spolupracovníci sdílejí s Kristem jeho slabost, aby mohli žít z Boží moci (ἐκ δυνάμεως θεοῦ; v. 4). Na konci druhého verše je vyřčena varovná hrozba: „až znovu přijdu, nebudu nikoho šetřit“. Verš třetí poskytuje motivaci pro toto varování: „žádáte-li důkaz toho, že skrze mne mluví Kristus“. Kristus je ten, který vůči nim není slabý. Čtvrtý verš tuto úvahu rozvádí a

vysvětluje, v čem Kristova síla spočívá. Následoval Otcovu vůli až na kříž. Nestalo se tak kvůli jeho vlastní slabosti, ale proto, že se nebránil.²⁵⁴ Proto byl považován za slabého a vysmíván. Jeho síla je v Bohu Otci, který má moc nad smrtí a svému synovi připravil naprosto výsadní postavení Vzkříšeného. I Pavel, jako Kristus, je slabý, vysmívají se mu, ale protože má společenství s Kristem, žije z moci Boží. Svou účastí na Kristově utrpení se účastní také na životě z Boží síly.²⁵⁵ Uvnitř 13,1-4 je možné vidět zajímavý chiastický pohyb: od Pavla (v. 1-2) ke Kristu (v. 3); a od Krista (v. 4ab) zpět k Pavlovi (v. 4cd).²⁵⁶

V osmém verši Pavel zdůrazňuje, že je možné něčeho dosáhnout pouze ve jménu pravdy. Nelze se proti ní stavět, protože to není v lidských silách. Tuto pravdu Bůh odkryl v evangeliu, kterého se Korint'ané mají držet.²⁵⁷ V následujícím verši se Pavel vrací k pojmům „silný“ – „slabý“ – „modlíme se“ a navazuje tak na verš sedmý. V první části devátého verše je síla Korint'anů radostí pro Pavla a jeho spolupracovníky: „kdykoli vy jste silní, i když my jsme slabí“. Pokud se vystříhají zlého a budou konat to, co je správné, potom obstojí (v. 7). Tento jejich osobní boj s nepravostmi je předmětem Pavlovy modlitby ve verši sedmém i ve druhé části verše devátého. Jde o osobní postoj křesťanů v obci, kteří by sami měli zpytovat své svědomí, nezávisle na tom, zda Pavel nebo někdo z jeho okolí obstojí (bude silný). Měli by tedy v první řadě dbát na svou čistotu a nezabývat se ničím, co jde proti pravdě (v. 8). Pavel píše tyto řádky proto, aby se Korint'ané připravili. V desátém verši opět zdůrazňuje svůj příjezd, při kterém, v případě nutnosti, bude jednat s pravomocí, jež mu byla svěřena. Opakuje, že mu jde o budování, nikoli o boření.²⁵⁸ Veškerá jeho slova mají směřovat ke zlepšení stávajícího stavu v obci. Toto zlepšení, které

²⁵⁴ Srov. LAMBRECHT, J. *Second Corinthians*, str. 224.

²⁵⁵ Srov. KREMER, J. *Druhý list Korint'anům*, str. 105-106.

²⁵⁶ Srov. LAMBRECHT, J. *Second Corinthians*, str. 226.

²⁵⁷ Srov. KREMER, J. *Druhý list Korint'anům*, str. 107.

²⁵⁸ Srov. 10,18.

se má konat na základě sebezpytování, může směřovat jak k obnově vztahu mezi Korintány a Pavlem, tak ale i mezi Korintány a Bohem. Obě tyto formy nejednoty mohly mít stejné hříšné příčiny.²⁵⁹

V. 4.2 ZÁVĚREČNÁ EXHORTACE, POZDRAVY A POŽEHNÁNÍ (11-13)

Pavel uzavírá svůj dopis závěrečným nabádáním. V jedenáctém verši shrnuje obsah svého předešlého podrobnějšího proslovu do výstižné pobídky. Bůh lásky²⁶⁰ a pokoje bude s místní obcí, pokud budou žít v radosti, budou se snažit napravovat své chyby, budou se ve svém snažení navzájem povzbuzovat, budou jednomyslní a pokojní. Jedině tak mohou dosáhnout jednoty v Kristu. Výzva χαίρετε může znamenat „radujte se“, ale je také formou pozdravu, tedy „buďte zdraví“. Slovo καταρτίζω, které je překládáno jako „napravovat své nedostatky“, lze přeložit také jako pasivum „nechat se napravit (obnovit)“. Stejně tak je tomu u παρακαλέω: „nechat se napomenout“. Potom by ale nešlo o výzvu k nápravě nedostatků a ke vzájemnému napomínání, nýbrž o prosbu o otevření se pro Boží působení a proměnu a o přijetí výtek, o kterých Pavel psal.²⁶¹ Dále Pavel pokračuje slovy τὸ αὐτὸ φρονεῖτε, tedy „smýšlejte stejně“ ve smyslu „stůjte pevně zakotveni v Pánu tak, jak jsem vás k tomu nabádal“.²⁶² Řadu uzavírá výraz εἰρηνεύω – žít v pokoji (zachovávat pokoj). To jsou podmínky pro to, aby Bůh byl s nimi. Následuje vybidka ke svatému políbení.²⁶³ Ve dvanáctém verši Pavel vyřizuje pozdrav od „všech bratrů“. V řeckém originále je ovšem konec jedenáctého verše připojen ke dvanáctému: Ἀσπάσασθε ἀλλήλους

²⁵⁹ Srov. LAMBRECHT, J. *Second Corinthians*, str. 223.

²⁶⁰ „Bůh lásky“ je hapax legomenon Nového zákona.

²⁶¹ Srov. KREMER, J. *Druhý list Korintánům*, str. 108-109.

²⁶² Srov. Flp 4,2.

²⁶³ Srov. Flp 4,21n; 1 Kor 16,20; Řim 16,16; 1 Sol 5,26.

ἐν ἀγίῳ φιλήματι. Ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἅγιοι πάντες.: „Pozdravte se svatým polibkem. Pozdravují vás všichni křesťané“ (slovem οἱ ἅγιοι jsou označováni svatí, andělé, ale také křesťané).²⁶⁴

Ve třináctém verši stojí místo obvyklého žehnacího přání na konci listu ²⁶⁵ trojčlenná formulace,²⁶⁶ která zdůrazňuje Boží tajemství, a může být chápána jako předznamenání učení o Boží Trojici.²⁶⁷

²⁶⁴ Srov. Tichý, Ladislav. Slovník novozákonní řečtiny in: Řecko-český Nový zákon. Novum Testamentum Graece, Nestle-Aland. Praha: Česká biblická společnost, 2011.

²⁶⁵ Srov. 1 Sol 5,28; 1 Kor 16,23; Řím 15,33.

²⁶⁶ Srov. Flp 2,1.

²⁶⁷ Srov. KREMER, J. *Druhý list Korint'anům*, str. 110; LAMBRECHT, J. *Second Corinthians*, str. 228.

V. SHRUTÍ

V posledních čtyřech kapitolách Druhého listu do Korintu se Pavel velmi důrazně obrací k této obci v záležitostech, které ho trápily. V prvé řadě zdůrazňuje, zřejmě v opozici k těm, kteří se za apoštoly jen vydávali, že on jím skutečně je, a poukazuje na své vyvolení samotným Ježíšem. Jak již bylo zmíněno, do „funkce“ apoštola nikdo nemohl být zvolen. Šlo o poslání, o pověření Bohem daném. Pavel byl od svého obrácení s Kristem niterně spojen a toto spojení vnímal jako milost. Nikdy o svém poslání nepochyboval. Ze dne na den se jeho život od základu změnil a mezitím, co dříve křesťany pronásledoval, nyní bojoval za jejich spásu. Kázal jim toho, kterého předtím potlačoval. Se stejnou horlivostí, se kterou toužil následovníky Krista likvidovat, je nyní k němu toužil přivést. Určitě při svých setkáních s ostatními apoštoly a misionáři získal mnoho zkušeností, ale přesto zůstal svůj. Mohl a jistě měl určité nedostatky, ale z jeho slov lze vyčíst, že by byl rád, kdyby v obci naslouchali tomu, co jim káže, a nehleděli na to, zda se podobá tomu nebo onomu misionáři či kazateli. Z jeho pohledu možná nebyl skvělým řečníkem, ale je to pro obsah jeho sdělení důležité? Také se sám nedoporučuje. Měl by? Vždyť jej doporučil Pán. Jeho pravomoc apoštola je nejvyšší možná. Nikdy o tom nepochyboval a byl schopen po svém zážitku u Damašku svůj život obrátit naruby. Jakékoli slovo sebevyzdvihování by bylo pošestilostí. Že se živil vlastní prací? Proč by neměl? Jen proto, že to nebylo zvykem? Mělo to nějaký vliv na to, co svým posluchačům sděloval? Sám Pavel píše, že ne. Stejně tak tomu je s nadpřirozenými zážitky a s viděními. Ani to by nemělo být pro místní obec směrodatné. Proč také. Pavel by jistě mohl být jako ti, kteří se zřejmě Korint'ánům více zamlouvali. Mohl by se chlubit zázraky, mohl by být přísný a vzít na ně hůl, mohl by se nechat obcí živit. Ale k čemu by to bylo dobré? Pomohlo by toto Pavlovo jednání korintským křesťánům na cestě ke spáse? V sedmé kapitole Druhého listu do Korintu píše: „Dejte nám své místo ve svém srdci! Nikomu jsme neublížili, nikomu jsme neukřivdili, nikoho jsme neošidili“. To je to, oč Pavel

žádá. Nač by měl mít doporučení, když doporučením mu je obec sama. Dokázal přijít a založit křesťanskou obec. Přišel s Kristovým evangeliem a ono se v Korintu zabydlelo. To je jeho práce a to je jeho doporučení. Chová se mírně a tiše tak, jak to dělal Ježíš. Přistupuje k obci s láskou a starostlivou péčí o její čistotu ve víře. Nehledí na sebe a na své pohodlí, ani na své zdraví, dokonce ani na svůj život. I ten by za Korint'any dal, jen proto, aby je pro Krista zachránil.

VI. ZÁVĚR

Z celých čtyř závěrečných kapitol Druhého listu do Korintu se může zdát, že se Pavel snaží bránit své poslání kázat Krista, svou apoštolskou pravomoc. Závěrečná slova ale směřují jinam. „Sami sebe se ptejte, zda vskutku žijete z víry, sami sebe zkoumejte. Což nechápete, že Ježíš Kristus je mezi vámi?“²⁶⁸ Pavel do Korintu přišel, aby zde kázal evangelium. To se mu také podařilo a vznikla zde křesťanská obec, kterou sám založil. O jeho poslání jako apoštola tedy nemůže být pochyb. Nebyl ale sám, kdo v tomto městě kázal. Přicházeli jiní, kteří se více či méně lišili obsahem kázání a chováním, a strhli na svou stranu i některé místní křesťany. Místní obec čím dál více podléhala aktuálním požadavkům. Jestliže bylo zvykem mít v čele patrona, začali se přiřazovat ke konkrétním lidem, jako k vůdci skupiny. Bylo-li zvykem živit misionáře, začali zazlívát Pavlovi, že on tak nečiní. Pokud byli ve vážnosti ti, kteří uměli skvěle řečnit, o co byl Pavel pozadu. Jak je možné, že někteří z kazatelů vypráví o úžasných zážitcích, ale Pavel ne. Veškeré problémy, které Pavel ve svých listech vypisuje, se týkají čehosi, na co byli v obci zvyklí (něco, co bylo obecně zvykem) nebo s čím se setkali, a co Pavel nesplňoval. Možná chtěli mít ze svého zakladatele dokonalého muže se všemi, dle jejich názoru, skvělými vlastnostmi. Pavel je ale ujišťuje, že nebyli o nic obráni. Jeho apoštolské kompetence jsou v tom důležitém naprosto v pořádku. Co Korintané potřebují, není množství zázraků nebo skvělý řečník. Mají mezi sebou Krista, a jediné, co opravdu potřebují, je toto pochopit. Nemají zkoumat, zda by Pavel mohl zlepšit to či ono, ale mají zkoumat to, co jim bylo dáno. Mají zkoumat sami sebe a ptát se, zda opravdu žijí z víry. Sám Pavel píše, že se před Korintany hájit nechce, i když si to možná myslí.²⁶⁹ To, co chce Pavel opravdu hájit, je

²⁶⁸ 2 Kor 13,5.

²⁶⁹ Srov. 2 Kor 12,19.

Kristovo evangelium. Skrze Pavla mluvil Kristus, Korint'ané jej přijali a on je teď mezi nimi a je jen na místních křesťanech, zda otevřou svá srdce a půjdou Kristu vstříc. Jak Pavel píše: „Toto je naše chlouba: Naše svědomí nám dosvědčuje, že jsme v tomto světě a zvláště vůči vám žili ve svatosti a ryzosti před Bohem a nespoleháli na světskou moudrost, nýbrž na milost Boží. Náš dopis nemá jiný smysl, než jak mu sami rozumíte, když ho čtete. Jednou, doufám, dokonale pochopíte, co jste snad aspoň z části již pochopili, že v den našeho Pána Ježíše budeme vaší chloubou, tak jako vy zase naši.“²⁷⁰

Pavel šel zkrátka takříkajíc „proti proudu“. Byl vším, čím být měl, jenom ne způsobem, jakým se to od něj očekávalo. Ve své obhajobě klade důraz na to, že má vše potřebné k hlásání evangelia. On sám vnímá své povolání evangelium hlásat a toto se snaží plnit navzdory všemu, co bylo v tehdejší společnosti zvykem. To, že se nechová, jak se očekává, nijak nemění obsah vyřčeného. Jestliže by měl písemně doložené, že byl vyslán hlásat Krista, nic by to na tom, co sděluje, nezměnilo. I kdyby měl lepší řečnické dovednosti, obsahu evangelia by to nic nepřidalo ani neubralo, stejně tak, jako by radostnou zvěst o Spasiteli nezměnil fakt, že by se nechal obcí vyživovat.

„Mám však zato, že nejsem v ničem pozadu za těmi veleapoštoly! I když mi chybí výmluvnost, poznání mi nechybí; to jsme vám pokaždé a v každém ohledu ukázali“²⁷¹

²⁷⁰ 2 Kor 1,12-14.

²⁷¹ 2 Kor 11,5-6.

VI. LITERATURA

EDICE BIBLICKÉHO TEXTU A BIBLICKÉ PŘEKLADY

Biblia Sacra Vulgata, Hieronymiana versio dostupná na webové stránce: <https://zulu-ebooks.com/download/5-sachliteratur/820-biblia-sacra-vulgata>

Bibli svatá, aneb, Všecka svatá písma Starého i Nového zákona: podle posledního vydání Kralického z roku 1613. Praha: [s. n.], 1899

Jeruzalémská Bible, Písmo svaté vydané jeruzalémskou biblickou školou. Krystal OP, Praha. BIBLE, Písmo svaté Starého a Nového zákona, Český ekumenický překlad, Česká biblická společnost, 1992

Řecko-český Nový zákon. Novum Testamentum Graece, Nestle-Aland, 27. vyd. Nový zákon, Český ekumenický překlad, přeložila Ekumenická komise pro Nový zákon. Tichý, Ladislav. Slovník novozákonní řečtiny. Praha: Česká biblická společnost, 2011

www.academic-bible.com

KOMENTÁŘE

BARRETT, C. K. *A Commentary on the Second Epistle to the Corinthians*, London: A. & C. Black, 1973

BARNETT, P. *The Second Epistle to the Corinthians*, Grand Rapids: Eerdmans, 1997

Benziger New Testament: *Fist and Second Corinthians*, California: Mission Hills, 1986

BETZ, H. D. *Der Apostel Paulus*, Philadelphia: PA. Fortress Press, 1985

COLLINS, R. F. *Second Corinthians*, Baker Publishing Group, 2013

HEJČL, J. *Dvakrát do Korintu. První a druhý list sv. Pavla Korint'anům*, Olomouc 1934

- KLAUCK, H. - J. *2. Korintherbrief*, 3. vydání, Würzburg: Echter Verlag 1994
- KREMER, J. *Druhý list Korint'anům*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2000
- LAMBRECHT, J. *Second Corinthians*, Minnesota: Liturgical Press, 1998
- ROBERTSON NICOLL, W. *The expositor's Greek Testament: The second epistle of Paul to the Corinthians*, New York 1897
- ROETZEL, G. J. *2 Corinthians*, Nashville: Abingdon, 2007
- SUŠIL, F. *Listové sv. Pavla apoštola*, Praha: Nákladem Dědictví sv. Prokopa. 1817
- TASKER, R. V. G. *The Second Epistle of Paul to the Corinthians: An Introduction and Commentary*, London: Tyndale, 1958

OSTATNÍ LITERATURA

- AERNIE, J. W. *Is Paul also among the prophets? An Examination of the Relationship between Paul and the Old Testament Prophetic Tradition in 2 Corinthians*, London: T&T Clark, 2012
- AUNE, D. A. *The New Testament and Early Christian Literature in Greco-Roman Context*, Boston: Brill Leiden, 2006
- COLLINS, John J. *The Apocalyptic Imagination. An Introduction to Jewish Apocalyptic Literature*, Cambridge, U. K., 1998
- DE GASPERIS, F. R. *Pavel z Tarsu. Ježíšovo evangelium*, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, s.r.o., 2009
- DOUGLAS, James D. a kol. *Nový biblický slovník*, Praha: Návrat domů, 1996
- DUNN, J. D. G. *The cambridge companion to St. Paul*, Cambridge University Press, 2003
- HAGEL, L. *The Angel of Satan: 2 Corinthians 12,7 Within a Social-Scientific Framework*, SEÅ 84 (2019)

Knihy tajemství a moudrosti I. Mimobiblické židovské spisy: pseudoepigrafy, Praha: Vyšehrad, 2013

LAMBRECHT, J. *Paul's Appeal and the Obedience to Christ: The Line of Thought 2 Corinthians 10,1-6, The Catholic Biblical Quarterly vol 77, No. 3 (1996)*

LAMBRECHT, J. *The Fool's Speech and Its Context: Paul's Particular Way of Arguing in 2 Cor 10-13, Biblical Studies on the Web, vol 82 (2001), <https://www.bsw.org/vol-82-2001/v1-3/>*

MURPHY-O'CONNOR, J. *Paul. A Critical Life*, Oxford: Oxford University Press, 1997

MURPHY-O'CONNOR, J. *Jesus and Paul: Parallel Lives*, Collegeville, Minnesota: The Liturgical Press, 2007

MURPHY-O'CONNOR, J. *St. Paul Corinth. Texts and Archaeology*, Collegeville, Minnesota: The Liturgical Press, 2002

NESMĚRÁK, M. *Stavby typu tholos (peripteros kruhového půdorysu) a monopteros v české architektuře 18. a 19. stol. a jejich typologické a konstrukční vzory*. Praha: ISBN, 2005

NOVOTNÝ, A. *Biblický slovník*, Praha: Kalich, 1992

Proroctví a apokalypsy. Novozákonní apokryfy. III., Praha: Vyšehrad, 2012

REYMOND, R. L. *Paul. Missionary Theologian. A Survey of his Missionary Labours and Theology*. Geanies House, Scotland: Mentor, 2006

RYŠKOVÁ, M. *Doba Ježíše Nazaretského*. Praha: Karolinum, 2008

RYŠKOVÁ, M. *Pavel z Tarsu a jeho svět*, Praha: Karolinum, 2014

SCHÄFER, P. *The Jewish Jesus. How Judaism and Christianity Shaped Each Other*, Princeton: Princeton University Press, 2012

Slovník antické kultury, Praha: Svoboda, 1974

SOUŠEK, Z. *Knihy tajemství a moudrosti II. Mimobiblické židovské spisy: pseudoepigrafy*, Praha: Vyšehrad, 1998

SOUŠEK, Z. *Knihy tajemství a moudrosti III. Mimobiblické židovské spisy: pseudoepigrafy*, Praha: Vyšehrad, 2013

STEGEMANN, Wolfgang. *Urchristliche Sozialgeschichte. Die Anfänge im Judentum und die Christusgemeinden in der mediterranen Welt*, Stuttgart: W. Kohlhammer, 1995

STEGMAN, T. *The Character of Jesus: The Linchpin to Paul's Argument in 2 Corinthians*, Rome: Pontifical Biblical Institute, 2005

Sv. AUGUSTIN. *Vyznání*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2015

TIWALD, M. *Hebräer von Hebräern. Paulus auf dem Hintergrund frühjüdischer. Argumentation und biblischer Interpretation*. Freiburg im Breisgau: Herder, 2008

TURNER, J. *Stimulus carnis sive angelus satanae, ČKD, 1870/1*

WELBORN, L. L. *By the Mouth of Two or Three Witnesses: Paul's Invocation of a Deuteronomic Statute*, NovT 52 (2010), 207-220

WOODINGTON, D. *A Precedented Approach: Paul's Use of the Law of Witnesses in 2 Corinthians 13:1*

ZAHRADNÍČEK, P. „Kopos“. *Namáhavá práce v Pavlových listech a ve starověkém kontextu*, Brno: Petr Veselý, 2004

WEBOVÉ ZDROJE:

Oficiální stránky města Korinthos: <http://www.korinthos.gr>

Webové stránky řeckého ministerstva kultury: <https://web.archive.org>; www.culture.gr

www.documentacatholicaomnia.eu

www.biblindex.mom.fr

<http://depositum.cz>

<https://kramerius5.nkp.cz>